

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.

Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.

Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.

All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.

If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

UPPSALA
UNIVERSITET

Proffets *kon*
Romant. skildring *från*
RYSSARNES MÄRJNINGAR

NORRBOTTEN.

A F
I. O. ÅBERG

STOCKHOLM.
F. C. ASKERBERGS FÖRLAG.

Pris: 75 öre.

887

BROTTETS LÖN.

ROMANTISERAD SKILDNING

FRÅN

RYSSARNES HÄRJNINGAR I NORRBOTTEN 1721.

AF

J. O. ÅBERG.

STOCKHOLM,
C. F. ASKERBERGS FÖRLAG.

STOCKHOLM
ASSOCIATIONS-BOKTRYCKERIET
1887.

1.

Det blåste nära nog half storm i Bottniska viken. Tunga och hotande skyar jagade hvarandra öfver fästet, och oaktadt det var i första hälften af maj månad, medförde vindarne likväl ej några vårflägtar.

Detta fick också den unga flicka, som ytterst på Stålnäs udde spejade utåt hafvet, erfara, men ehuru hennes kropp skälfdes af köld och tänderna ibland hackade emot hvarandra, hörsammade hon likväl ej de rop, som från det närbelägna hemmet kallade henne tillbaka. Men när dessa rop, i stället för att tystna, blefvo mera ihållande och befallande, slog hon blott afvärjande med båda händerna mot stugan och flyttade sig så långt åt sidan, att hon hvarken kunde se hemmet eller den gamla skrikande gumman.

Denne tröttnade också snart på att förgäfves anstränga lungorna, slog häftigt igen dörren och gick smågrälände in i rummet.

— Envise unge, muttrade hon för sig sjelf, ta'r du inte döden på dig genom ditt oförstånd, så vill jag aldrig lefva en dag till. Det vet jag visst! Liksom inte pojken skulle reda sig, utan att du står och koxar

efter honom. Men, den ungdomen, den ungdomen, slutade gumman och skakade på hufvudet så att de hvitgrå hårtestarne vickade hit och dit, den är sig då alltid lik och bryr sig icke om huru det går, bara den får sin vilja fram.

Då efter långvarigt och ihärdigt spejande den unga flickan ändteligen upptäckte ett litet segel, sväfvande likt en fiskmåsa långt ute på vattenytan, slog hon tillsammans de små frusna händerna och utbrast, under det hennes själfulla anlete uttryckte den högsta glädje:

— Nå, ändteligen är du här igen, stygge Erland. Jag borde egentligen gifva dig duktigt med bannor för att du varit borta så länge, men kommer du väl bara i land, så . . . så . . .

Och i det hon skälmaktigt hötte med handen utåt vattnet, ilade hon, lätt som en hind, mot hemmet, kastade häftigt upp dörren och utropade:

— Nu, farmor, kommer Erland! jag har sett hans segel! Men, fortfor hon med förändrad ton, hvarför svarar du inte? Deltager du ej i min glädje, eller kanske att du är ond på mig derföre att . . .

— Ja, det är jag, afbröt gumman torrt. Är det skick och reson att springa ut så godt som halfnaken för att kika efter en båt, som, dig förutan, nog hinner land ändå! Jag är riktigt ond på dig, Elin.

Och liksom för att bevisa detta började gumman att ännu häftigare snurra sitt spinnrockshjul.

Elin, den gamlas vackra sondotter, betraktade en stund farmodren med halft skälmaktiga, halft allvar samma blickar. Slutligen tog hennes naturliga glädighet ut sin rätt och hon utbrast, i det hon slog båda armarne kring gummans hals:

— Äh, se så, farmor, inte ska' du vara ond

längre. Det kan ju hända, att du snart slipper mig, bara . . .

Dessa ord rörde vid den ömtåligaste strängen i gummans bröst.

— Slippa dig, afbröt hon och drog sondottern ned på sitt knä. Hvad är det du säger, flicka!

— Ja, du har väl hört det löfte, som Erland fått af patron på Vik?

— Ja, hvad är det mer med det? Nog vet jag, att han blifvit lofvad skogvaktareplatsen efter far sin, gamle gubben, men det är långt härifrån och dit. Dessutom är du så ung ännu, bara barnet, att du gerna kan vänta några år.

— Bara barnet, eftersade Elin med lätt förtrytelse. Åh, jag är väl inte bara barnet, när jag fyllt sjutton år!

Utan att låtsas höra på sondottrens utgjutelser, fortfor gumman:

— Och Erland är ju bara en pojke, nyss fylld tjuguetå år. Hur ska' det gå med ett sådant giftermål, tror du. Ingen af er eger den stadga som behöfs för att ingå ett så viktigt förbund. Tänk bara på, att jag var öfver tjugu år när jag gifte mig, och . . .

— Ja, det der har jag hört väl hundra gånger, afbröt Elin och knyckte förtrytsamt på nacken. Farväl så länge, farmor, jag tänker att Erland skall snart vara här, och jag vill vara den första, som välkomnar honom.

Och utan att akta på gummans rop, ilade den unga flickan med lätta steg ned till stranden.

— Sjelfsvåldiga unge, puttrade den gamle och snurrade häftigt spinnrockshjulet. Men vänta bara till dess du får stugan full med skrikande ungar, då faller

nog modet hos dig. Åhjo, hvad säger jag, fortfor den gamla, upphörde med spinnandet och lade armarne i knä't. Barn ä' ju Guds välsignelse, säger man och inte är jag ond på Elin, att hon så fort som möjligt vill ha sin käraste. Erland är en praktig pojke, och nog blir det bra, bara det blir färdigt. Men, fortfor hon och hennes välvilliga anlete öfverdrogs af en mörk sky, den der högfärdige och elake inspektör Hagel på Vik försöker nog att göra partiet om intet. Ja, må han försöka, fortfor gumman, jag ska' nog »möta Olle i grind», ty jag känner allt till en stor del af hans vinglerier och snedsprång, så inte är det lönt att han retar mig flera gånger, inte.

Efter dessa ord återtog gumman Barbro, så hette den gamla, sitt arbete och fördjupade sig efterhand så i sina funderingar, att hon ej märkte hur dörren öppnades och ett ungt par, omslingrande hvarandra med armarne, stannade på tröskeln. Till slut for hon dock upp som en raket, när den kraftige ynglingen utropade:

— Sofver ni farmor, eller vill ni inte längre helsa mig välkommen och taga emot mig som fordom?

— Jestanes mej, inte hörde jag er, skrek mor Barbro till. Jo, välkommen, Erland. Hvad nytt utifrån?

— Ingenting glädjande, svarade Erland sakta.

— Hvad säger du? Ah, jag glömde ofreden!

— Ja, farmor, inföll ynglingen, moskoviten kryssar mellan Klacksöarne och Prestgrundet och i förgår natt brände han Långvinds bruk.

2.

Underrättelserna om ryska mordbrännarflottans ankomst till de norrländska farvattnen hade, såsom naturligt var, öfverallt mottagits med oro af kustbefolkningen, och litet hvar började man att sätta både sina personer och sin egendom i säkerhet.

Det stora herresätet Vik låg särdeles inbjudande för plundrarskarorna, hvilka kunde se dess hvitmenade byggnad på långt håll ute i hafvet. Dess egare, den rike patron Amadeus Hjelm, hade för den skull träffat anstalter till flyttning uppåt landet, der han egde en annan gård. Det var ett spring och ett oväsen på Vik som om ryssarne allaredan befunnit sig på stranden.

— Du ska' inte tala om att vara lugn nu, sade patron Amadeus till sin hustru. Jag vet nog hur det var förra året, och bättre lär det inte bli nu heller. Men, fortfor han, har du kanske glömt hvad det är för en dag i dag?

— Det är den nittonde augusti, svarade fru Hjelm. Ah, du rifver upp ett gammalt sår!

— Ja, inföll Amadeus Hjelm, jag kan inte hjälpa, att jag alltid kommer ihåg den dagen, då vår förstfödde, vårt enda barn, omkom under den hemska stormen. Om han lefvat till den tjuguförsta, hade han fyllt jemt sju år, och om olyckan ej inträffat, utan han ännu varit vid lif, hade vi i år kunnat fira hans tjuguantra födelsedag, förutsatt likväl, slutade han med en djup suck, att de ryska mordbrännarne gifvit oss tid dertill.

Under det mannen talade hade fru Hjelm gått fram till ett af fönstren, hvarifrån man hade en vid-

sträckt utsigt öfver hafvet. Sedan hon en stund fördjupat sig i tankar på den ovissa framtiden, utbrast hon:

— Skulle det vara den fiendtliga flottan, som närmar sig der ute?

— Amadeus Hjelm grep en lång sjökikare och störtade fram till fönstret.

— Afståndet är ännu för långt, för att kunna säga något med visshet, mumlade han, men utan tvifvel har du rätt i din förmodan. Fienderna äro ännu så långt borta, att vi ledigt kunna hinna undan, om vi . . .

— Misstag, herr patron, afbröt i detsamma en grof stämma och när de båda makarne förbluffade vände sig om, föllo deras blickar på skogvaktaren Jan Erssons resliga, trots de många åren, ännu oböjda gestalt.

— Hvad är det för jobsposter du bringar oss, Jan, utropade patronen och gick emot den gamle.

— Gud bevara mitt goda husbondefolk, svarade den gamle skogvaktaren och böjde hufvudet, men sanning måste jag tala, och det är att de grymma fienderna redan landstigit vid Skärså.

— Och denna flotta? sporde patron Amadeus och pekade utåt hafvet.

— Det är väl hufvudstyrkan, svarade Jan. Säkert är, att två galärer lagt i land der jag nyss sade. Det är inte så länge sedan Peter Hansson, som är torpare der borta, kom flyende med både hustru och barn. Peter är ingen dufunge, han, och när han begifvit sig af från hemmet, så kan man vara säker på, att faran är allvarsam, ja det kan man, slutade Jan och betraktade Amadeus Hjelm med en trovärdig blick.

— Hvad är nu att göra; jag står alldeles rådlös, jemrade sig patronen under det hans hustru snyftande sjönk ned i en soffa.

— Jo, det ska' jag genast säga, inföll i det samma en kraftfull stämman utifrån. Om förlåtelse, nådig patron, att vi klifva på så här, men som Jan sa' det är allvarsam fara på färde. Här ser patron gårdens folk och några karlar från grannsocknen. Vi ha' kommit öfverens om att slåss med de ryska karnaljerna, som inte lära vara så modiga af sig när de röna kraftigt motstånd, har man sagt oss. Här stå vi nu allesammans och erbjuda patron vår tienst.

Och med dessa ord pekade talaren på gårdsfolket som skockat sig bakom honom i trappan. Det var en brokig samling: gubbar, män, ynglingar, ja till och med ett och annat pojksigte syntes i hopen. Och alla hade skaffat sig de vapen, de i en hast kunnat öfverkomma.

Icke utan en viss vördnad betraktade Amadeus Hjelm sina trogna underhafvande, och äfven hans makas tårhöljda anlete uppkalnade en smula.

— Jag tror att jag har sett dig förr; är du inte torparen Peter Hansson från Skärså? sporde patronen och närmade sig den, som ingjutit ett visst mod i hans bröst.

— Jo, det slår allt in, det, svarade torparen och mottog patronens framräckta hand. Nu vill jag också säga, att vi ha' ett par gamla kanoner, som jag hittat i en skräpbod. Både jag och Jan ha' undersökt dem och nog duga de att skjuta med alltid, så mycket är säkert.

Patronen svarade ej härpå, utan yttrade i stället, under det han med ögonen liksom sökte någon viss person:

— Jag ser inte till inspektör Hagel!

— Nej, inföll Jan. Han kastade sig på en häst

och sprängde af söder ut så snart han fick höra att ryssen landstigit.

Amadeus Hjelms panna mulnade och han tänkte för sig sjelf:

— Jag har aldrig riktigt kunnat med den der karlen. Driftig jordbrukare är han visserligen och sträng ordning håller han äfven, men, det finnes i hans blickar någonting, som säger mig, att han ej alltid går ärliga vägar. Jag måste observera honom noggrannare hädanefter.

Högt fortfor patronen och vände sig till Peter Hansson:

— Såg du hur stor den styrkan var, som landsteg vid Skärså?

— Ja, inte öfversteg den femtio man, så mycket är säkert.

Amadeus Hjelms ansigte ljusnade betydligt vid denna underrättelse, och han utropade med full tillförsigt:

— Med Guds hjälp och eder trohet, mina vänner, skola vi försöka att mota den grymma fienden.

— Ja, ja, skreko alla och då sorlet tystnat, sade gamle Jan Ersson med sin djupa basstämma:

— I veten och kännen alla, att vi ha en god husbonde, som vill vårt väl, och att han många gånger gifvit oss prof derpå . . .

Ja, ja; han är den bästa som fins! skreko alla.

— Nåväl, fortfor Jan, det skulle vara en evärdelig skam, om vi ej nu försvarade honom med lif och blod. Ja, det säger jag eder, att hvarenda helsingekarl och qvinna ska' komma att peka finger åt oss, om vi låta vårt husbondefolk lida illa . . .

— Nej, det får icke ske, dånade ropet trappan utföre.

— Det är bra, pojkar, fortsatte skogvaktaren. Vill ni bara lyda mig, så ska' ni få se att det kommer att gå bra.

— Vi ska' lyda dig, Jan, utbrast en gammal torpare under Vik, och skam åt den, som inte gör hvad han kan, för att freda vårt husbondefolk.

— Så ska' det låta, utropade skogvaktaren. Nu, pojkar, måtte ni riktigt skämmas om ni svika, då vi, gubbar, gå i spetsen! Farväl så länge, patron och frun; vi ska' nu ställa kanonerna i ordning och sedan ska' vi nog sveda nästipparne på moskoviten, om han vågar att sticka dem hit.

Innan Amadeus Hjelm och hans hustru kunde yttra några ord till tack för tjenarnes offervillighet, hade hela svärmen försvunnit.

— Gud låte dem lyckas i sitt redliga uppsåt, suckade fru Hjelm.

— Nog göra de hvad de kunna, svarade patronen. Någon resa kan nu inte företagas, utan vi måste finna oss i vårt öde. Jag vill se efter om jag har mina skjutvapen i ordning.

3.

Ungefär vid samma tid, som ofvan berättade tilldrog sig på Vik, stannade inspektoren Daniel Hagel sin tröttridne springare i brynet af den skog, som låg strax norr om enkan Barbros lilla stuga. Sedan han bundit hästen och noga sett efter, att ingen spejare fans i närheten, skyndade han med snabba steg åt enkans boning.

Daniel Hagel bar namn om sig att vara en elak och despotisk människa och detta kunde man då se på honom vid första anblicken. Hans djupt liggande svarta ögon kunde ej se någon rakt i ansigtet och kring den alltid hopbitna munnen med de tunna läpparne låg ständigt ett hån, som bar starkt syskontycke med ilska. Folket i trakten förundrade sig också öfver att den rättrådige patron Hjelm kunde i sin tjänst hafva en person, som bokstafligen såg ut som det onda samvetet personifieradt. Denna undran hade nog kommit till patronens öron, men han trodde till en början att endast illviljan hade dikterat de svåra omdömena, men sedan han med egna ögon varit vittne till Hagels despotism mot de underlydande, började han att allvarligt fundera på hans entledigande. Detta hade dock blifvit uppskjutet månad efter månad, dels på grund af Hagels erkända duglighet som landtbrukare, dels i följd af att han på långt håll räknade släktskap med Amadeus Hjelm.

Daniel Hagel var ungarl och det ehuru han närmade sig fyratiotalet. Flere af ortens rikaste bonddöttrar hade emellanåt kastat ljufva blickar på »herrspektoren», som ansågs för att vara en efter sitt stånd ganska tät karl, men ingen af dem hade rönt den minsta uppmuntran. Väl älskade inspektoren, men det var ingen af sina beundrarinnor, tvärtom, det var just den flicka, som mest hånat honom, nemligen Elin. Herr Daniel hade också svurit en dyr ed på att han skulle ega mor Barbros sondotter, äfven om han med våld skulle tvinga henne fram till altaret.

Att således beskrifva hans raseri då han förnam att skogvaktarens Erland inkräktat den vackra flickans hjerta, låter sig ej göra. Öfver Jan Ersson hade han ingen makt, men sonen trodde han sig kunna stuka

med det första. Erland var dock ingen dufunge och inspektoren måste med harmen i hjertat se, att hans ansträngningar ej kröntes med den önskade framgången. Han hade nemligen försökt inbilla gamle Jan, att Erland skulle få det mycket bättre om han gånge sig ut att tjena. Derpå hade Jan svarat:

— Nej, se, herr inspektor, af det skinnet blir inga byxor. Pojken ska' lära sig de sysslor, som tillhöra en skogvaktare, för se jag har redan fått patronens löfte på, att han blir min efterträdare. Och han må tro, »spektor», att pojken inte är så bortkommen. I vintras hade han ett nappatag med en nalle och förde hem huden, så att . . .

Resten af meningen fick Jan tala för sig sjelf, ty Daniel Hagel skyndade ifrån honom så fort han kunde.

Då han såg, att han icke kunde få bort Erland, gick han en dag till enkan Barbro och sade rent ut att han ville ha Elin till hustru. Men detta upptog gumman högst onådigt och sjöng också rent ut, hon med. Elin hade redan fäst sig vid Erland, och hon egde sjelf att bestämma öfver hvem hon skulle ha till man. För resten var Barbro säker på, att den unga flickan heldre ville bli skogvaktarhustru under Vik, än inspektorsfru derstädes.

Med detta besked måste Daniel Hagel aflägsna sig. Under hemvägen mognade det hat, som han redan länge burit till Erland och han bedyrade vid allt hvad heligt var, att han skulle stå emot hans lycka så mycket han kunde.

Tanken på huru han bäst skulle kunna utföra sin onda afsigt, sysselsatte honom till en del under det han skyndade fram mot Barbros stuga, från hvars skorsten den blågrå röken lätt hvirflade upp.

Plötsligt stannade han. Han tyckte att han hörde en hostning i närheten. Sakta smög han sig åt sidan och varseblef då Elin stående vid en källa, ur hvilken hon hemtade vatten.

— Ypperligt tillfälle, mumlade Daniel Hagel för sig själf. Nu eller aldrig!

Då Elin reste sig upp, spratt hon till vid ett buller bakom sig, och då hon såg sig om möttes hon af inspektorens blickar.

— Du här, mitt vackra barn, sade han och gjorde sin röst så vek som möjligt.

— Ja, det ser ni väl, svarade hon snävt, jag hemtar vatten.

Inspektoren blef något »konfunderad» af detta svar, men han hemtade sig snart och genmälde:

— Min lycka har varit mig så bevågen, att jag träffat dig ensam.

— Er lycka?

— Ja, ty nu kan jag få språka med dig ensam.

— Åh, det ska' inte bli länge det, svarade Elin med sin förra snäfva ton, upplyfte ämbaret och satte sig i rörelse.

— Stanna, ropade Daniel Hagel och grep henne i armen. Jag befaller dig att höra mig.

Elin ryggade ett par steg tillbaka då hon såg uttrycket i Hagels ögon.

— För Guds skull låt mig gå, bad hon ångestfullt. Farmor väntar.

— Käringen må gerna vänta, svarade inspektoren brutalt. Jag har ingenting med henne att göra.

Då Elin såg, att hon ej kunde undkomma, tog hon mod till sig, satte båda händerna i sidorna och sporde näbbigt:

— Nå, hvad vill ni mig då?

Daniel Hagel betraktade henne några minuter stillatigande. Derpå sade han:

— Du behöfver väl inte fråga derom. Du vet ju det redan?

— Ne-ej!

Den ton, med hvilken Elin uttalade detta ord, var så likgiltig, att inspektoren till en början studsade tillbaka. Han fann sig dock snart och sade med undertryckt vrede:

— Skulle du inte tycka om att bli inspektorsfru på Vik?

Men åter ljud från den unga flickans läppar samma långsläpiga:

— Ne-ej!

— Du måste, skrek Daniel Hagel och stampade i marken.

— Måste jag?

— Ja.

— Det var kostligt. Jag skulle vilja se den, som kan tvinga mig, svarade hon och antog en trotsig uppsyn.

— Nå, så se på mig då, inföll Daniel Hagel, som hade all möjlig möda att qväfva sin vrede.

— Jo, det var nå'nting att se på, utbrast Elin. Låt mig gå nu. Jag har inte tid att vänta längre.

— Du måste vänta.

— Nej, hör ni! Om ni inte låter mig gå, så håller jag hela vattenämbaret öfver er.

Nu var det inspektorens tur att gäckande infalla:

— Du kan ju försöka. Ha, ha, ha!

— Skrattar bäst, som skrattar sist, menade Elin och gjorde sig redo att aflägsna sig.

— Ännu ha vi några ord obytta, sade Daniel Hagel och grep Elin temligen omildt i ena armen.

— Ja, det ha vi, inföll skyndsamt den unga flickan, och innan Daniel ens hann tänka en enda tanke, ryckte hon lös sin arm och slungade ämbarets hela innehåll öfver honom.

— Skratta nu, utropade hon och försvann hastigt på vägen mot hemmet. Väl inkommen i stugan sjönk hon flämtande ned vid farmodrens fötter, och frampustade:

— Rädda mig, farmor! Han förföljer mig!

Och inspektor Daniel Hagel, hur såg han väl ut? Sällan har väl någon älskare blifvit så snöpligt afsnäst. Det kalla vattnet sqvalade utför kinderna och kom honom att mången gång skaka på sig som en våt hund. Och skammen sedan! Harmen och förbittringen voro nära att qväfva honom och han kunde endast framstöta oartikulerade ljud. Sitt beslut att skynda efter den unga flickan och ställa henne till ansvar för det spratt hon spelat honom, skulle han just sätta i verkställighet, när ljudet af skott norr ifrån plötsligt kom honom att ändra tankar. Han lyssnade med spänd uppmärksamhet.

— Kanoner också, mumlade han för sig sjelf. Ah, då dröjer det väl ej länge, förrän Vik ligger i aska. Om jag tordes hålla mig undan! Nej, folket skulle då få mera hugg på mig. Jag måste dit. Men, slutade han sin monolog och knöt ena handen mot Elins hem, dig, trotsiga unge, hittar jag nog! Vänta bara och darra för min hämd! Den ska' bli tyngre, än du någonsin kan ana.

Med dessa ord skyndade inspektoren tillbaka samma väg han kommit. Så genomvåt som han var kastade han sig upp på den af otålighet skrapande springaren och jagade derifrån.

4.

De två kanoner, som torparen Peter Hansson talat om, blefvo skyndsamt framletade och noga synade. Krut fans äfven ett litet parti och detta stärkte betydligt modet hos godsets underhafvande. Kulor var det deremot klenst bestäldt med, men gamle Jan Ersson hittade på råd, han. Sedan han fått reda på nyckeln till jernboden, framtogs allt det skrot, som fans der, och det blef en ej liten hög.

— Får moskoviten allt det der i magen, så tror jag att han inte ska' smälta det så lätt, brummade Jan. Men hvar är pojken min; jag har inte sett till honom?

— Åh, han är väl hos kärestan, inföll en dräng, som hade ett horn i sidan till Erland.

— Tror du det? hördes i detsamma en ungdomlig stämman bakom häcklaren, och Erland stod framför honom.

Drängen lomade skamflat sin väg, följd af de omkringståendes glåpord.

— Har du sett till inspektoren? frågade Jan Ersson sonen. Jag vet inte hvar han håller hus.

— Inte jag heller, svarade Erland. Jag har inte på länge sett en skymt af honom.

— Han red söderut för en god stund sedan, inföll en af de närvarande.

Erland kände hur blodet rusade upp till hans kinder. Han anade att Daniel Hagels afsigt var att förnya sitt frieri till Elin. Att han skulle få afslag, nu som tillföre, derpå var han säker, men han kunde likväl ej bemästra den oro, som besjälade honom vid

tanken på att den elake inspektoren måhända skulle förgå sig mot de värnlösa qvinnorna. Gerna skulle han velat ila den älskade till hjälp, men nu kunde han det ej; om han aflägsnade sig just nu, då hvarje arm så väl behöfdes till gårdens försvar, skulle detta tvifvelsutän tydas som feighet och Amadeus Hjelm kanske i harmen återtaga det löfte han gifvit honom. Tröstande sig med, att Elin nog skulle reda sig, stannade han således kvar.

Under det Jan Ersson och Peter Hansson utplanterade försvararne längs gärdesgårdar och stenvmurar och inplantade hos dem att ej skjuta förr, än de kunde se fienden i ögonen, kommo de båda utskickade tillbaka och berättade med andan i halsen, att fienden var i antågande längs stranden. En liten afdelning, bestående af tre större barkasser, följde landtrupperna.

Sedan patron Amadeus fört undan sin hustru och sina vigtigaste papper till inspektorsbyggnaden, som var af sten och låg ett litet stycke ifrån gården, skyndade han till försvararne. Han ville med dem dela farorna, öfvertygad om, att hans närvaro ännu mera skulle lifva modet hos folket. Så var det äfven, och man från man gick hviskningen:

— Patron sjelf håller sig inte för god att stå ibland oss. Skam åt oss om vi då svika. Nej, vi vilja försvara honom till yttersta krafter.

Ett dylikt tal hade godsets underhafvande sinsemellan och uppmuntrades ytterligare af Jan Erssons lifliga språksamhet.

— Låt de hundarne komma, skrek han och svängde öfver hufvudet ett väldigt, till hälften rostigt svärd, som han påträffat på inspektorsbyggnadens vind. Ser ni det här svärdet, go' vänner? Det har

troligtvis förut druckit ryssblod och ska' nog göra så i dag med. Stå bara på er, och larma så mycket ni kan, då ni skjutit första salvan!

Sedan hvar och en ändtligen intagit sin bestämda plats och Jan omsorgsfullt laddadt kanonerna, af hvilka den ena vändes mot sjön och den andra mot det håll, hvarifrån landstyrkan väntades, aftog Amadeus Hjelm sin hufvudbonad, framsade en kort bön och upptog derefter med kraftig stämma: »Vår Gud är oss en väldig borg!»

Alla instämde i denna herrliga psalm. Många sjöngo den kanske nu för sista gången. Deraf det högtidliga allvar, som lästes i allas anleten.

När sången slutat, utropade patronen med en stämma, som klang underligt:

— Må nu fienden komma! Med Guds hjälp skola vi visa honom, att det norrländska modet ej ännu sviker!

Amadeus Hjelm hade knappt hunnit tala till punkt, förrän ryska kapotter och vilda skäggiga anleten började sticka fram mellan träden på samma gång som en af de fiendtliga barkasserna försigtigt stack fram bakom en liten skogig udde. På ett tecken af Jan höllo alla sig beredda att möta fienden. Jan skötte kanonen åt landsidan; Peter Hansson och Erland den åt sjösidan.

Den ryska flottafdelningen bestod af fyra galérer. Den största hette »Ivan Vasilij» och ombord på denne befann sig expeditionens chef, öfverste Paul Korsakoff, en grym och hämdgirig man, som under sitt ströftåg längs kusten utöfvat en omenskelig grymhet mot de

fångar, som han lyckats uppsnappa. Hans ankomst till ett ställe betecknades alltid med mord och brand.

Hans närmaste man i befälet var den unge löjtnanten Feodor Korsakoff, öfverstens adoptivson. Denne var motsatsen till fosterfadren, men högst sällan lyckades det honom att mildra dennes vrede, för hvilken han sjelf mer än en gång varit utsatt. Öfversten utgick från den förutsättningen att han var sjelfherrskare på den flotta, som blifvit honom anförtrodd, och derefter handlade han på det mest egenmäktiga sätt.

Under ett par dagars tid hade Paul Korsakoff varit vid det mest dåliga lynne och den slafviska besättningen fick också erfara detta. Knutpiskan var ständigt framme och mer än en stackars matros eller soldat hade aflidit i följd af misshandlingarne. Förgefves vågade Feodor göra invändningar mot de barbariska straffen. Detta retade endast ännu mera den djuriske ryssen, som till och med i sin ilska gick så långt, att han höjde knutpiskan öfver ynglingens hufvud.

— Ja, slå till, min far, så kallade Feodor den omensklige, mitt blod skall då komma öfver edert hufvud.

— Ditt blod, hånade öfversten och sänkte piskan. Intet blodsband förenar oss. Du vet att jag hittade dig som liten pojke i sjön. Den lilla båten, i hvilken du låg, var half med vatten och hade jag ej från vårt fartyg fått syn på dig, hade du snart gått till botten.

Vidare fortfor öfversten till sin adoptivson:

— Du har således mig att tacka för ditt lif och som du, innan vi gingo ut i kriget, insattes till arfvinge af alla mina egendomar, så . . . så . . .

Öfversten uttalade ej mening, emedan en officer just i detsamma rapporterade att land syntes. När denne gått, sade Feodor:

— Ni har aldrig nämt hvar ni träffade på mig.

Öfversten svarade ej genast. Efter en stunds funderande utbrast han:

— Detta skall du få veta en annan gång.

Och med dessa ord skyndade Paul Korsekoff upp på däck. Feodor blef ensam i kajutan.

— Jag minnes ingenting om min tidigare barndom, mumlade han för sig sjelf, annat än att jag brukade få ro på ett stort oöfverskådligt vatten och att en kvinna jemt höll mig i sina armar och hindrade mig från att falla i. Men, det är inom mig någonting, som säger, att jag ej är ryss. Inte kan jag utfundera hvad det är, men det kännes så motbjudande att kalla den der råde mannen för min far, då jag nu vet, att han icke är det. När skall jag få den gåtan löst?

Efter denna fråga försjönk den unge löjtnanten i så djupa funderingar, att öfverstens ordonnans måste tilltala honom flera gånger, innan han fick honom att höra. Ordonnansen medförde befallning till löjtnanten, att ofördröjligen komma upp på däck.

— Der ligger ett till utseendet präktigt ställe, utbrast Paul Korsakoff och pekade på Viks ståtliga manbyggnad. Der måste jag göra ett besök.

Då Feodor hörde dessa ord öfverfölls han af en så egendomlig beklämning, att han icke kunde göra sig reda för orsaken dertill. Hans blickar fasthängde vid det hvita huset och utan att han sjelf visste af det, undslapp en djup suck hans bröst. Då han för rättade sina sysslor, drogos hans blickar så oemotståndligt till den till undergång dömda gården, och då hans tankar måste sysselsätta sig med de saker, han hade

för hand, förrrade de sig bort till det okända stället. Öfversten varseblef slutligen hans tankspriddhet och sade:

— Vi ha inte på länge haft någonting att göra, men nu tyckas vi ändteligen få det. Gör dig färdig att om en stund landstiga med femtio man och längs stranden anfalla det der stället. Jag vill understödja dig med de största barkasserna.

— Hvarför ej så gerna med galérerna? sporde Feodor.

— Nej. Jag känner ej djupet här och någon lots finnes ej att få.

Feodor gick ned i kajutan för att bereda sig till landstigningen. Innan han försvann i trappan drogos likväl hans blickar på nytt mot det ställe, han var befald att ödelägga och utan att han kunde hindra det, kände han ett smärtsamt styng i sitt hjerta. Han måste dock lyda ordres, men aldrig hade han med så tungt sinne som nu nedstigit i de båtar, som skulle föra honom och hans trupp till stranden. Det förekom honom som om han skulle gå till döden.

5.

— Skjut inte förrän jag blir färdig med kanonen, skrek Jan Ersson, då han såg en af drängarne lägga an. Hans tillsägelse kom dock för sent; drängens skott brann af och en fiende, som vågat sig för långt fram, vände benen i vädret.

— Nå, lika godt, puttrade den gamle skogvak-
taren, det skulle likväl smälla en gång.

Med dessa ord förde han den törsticka, som fick

göra tjenst som lunta, till kanonens fänghål. Det fräste ilsket till; derpå gick skottet af med den dubbla verkan att icke blott barken rök från träden och ett genomträngande tjut från ryssarne borgade för att jernskrotet gjort sin skörd, utan äfven kanonen, som Jan glömt att fästa vid den improviserade lavetten, rullade bakåt och gaf skogvaktaren en så väldig knuff, att han bokstafligen stod på hufvudet.

— Har du gjort dig illa, ropade patron Amadeus och störtade fram till den fallne.

— Nej, pustade Jan och kraflade sig upp igen. Det är mitt fel, ty jag var dum som ett erkefä den här gången, då jag inte kunde begripa, att . . . men kanske Peter är lika korkad, skrek han, då han såg att denne tände sin törsticka. Peter, Erland, hojtade han derefter, glöm inte att fästa . . .

Längre kom han icke, ty äfven den kanonen brann nu af. Verkan af det skrotskottet syntes också på en af båtarne, som skyndsamt vände förstäfven utåt hafvet. Peters kanon låg qvar, ty han hade icke varit så dum som Jan.

Ryssarnes bestörtning öfver det oväntade motståndet förlamade en stund deras verksamhet och hindrade framryckandet. På löjtnantens befallning tog hvarje man skydd bakom ett träd och sände derifrån en svärm af kulor mot gården. Några af dem slogo här och der in i väggarne, men gjorde ej någon skada på folket.

Ungefär halfva vägen från den plats der försvararne befunno sig och till den, der ryssarne stodo, låg en mer än till hälften förfallen backstuga, åt hvilken fienderna småningom drogo sig. När Amadeus Hjelm märkte detta, utbrast han förskräckt:

— Att vi inte tänkte på, att förut sätta det der

rucklet i brand. Om fienden lyckas få skydd der, så . . .

— Det är väl ännu inte försent, inföll i detsamma en ungdomlig stämma, och då patronen vände sig om varseblef han Erland.

— Jag vill krypa dit och sätta eld på det, fortfor ynglingen, och innan någon hann säga ett enda ord, var han redan på väg.

— Duktig pojke, mumlade Amadeus Hjelm för sig sjelf. Kommer han helskinnad undan, så ska' han ej ha gjort detta för inte.

Krypande på händer och fötter lyckades Erland framkomma till backstugan utan att ha blifvit sedd af ryssarne. I skydd af den enda qvarstående gafveln påtände han en knippa törstickor och praktiserade in dem genom en glugg. De föllo ned i den torra halm, som i stor myckenhet låg derinne och länge dröjde det icke, förrän elden flammade upp.

När ryssarne märkte detta störtade de blindt fram och det var endast med yttersta nöd som Erland kunde maka sig undan. Fienderna hade upptäckt den krypande och sände honom en kulsvärm, men utan att träffa och med undantag af några rispor på knäna och armarne, återkom den modige Erland oskadad till de sina.

— När vi bli qvitt fienderna skola vi tala om den här affären, sade Amadeus Hjelm och klappade Erland vänligt på axeln.

Stolt öfver sin bragd och slungande en arg blick på Daniel Hagel, som just i det samma kom tillbaka, återvände skogvaktarpojken till sin kanon.

— Jaså, du är här nu? utbrast patronen och mötte inspektoren med föga vänliga blickar. Hvar har du varit, du är ju våt?

— Jag råkade att . . . att . . .

En full salva från ryssarne hindrade Daniel Hagel att fullfölja sin mening, och dermed var han ganska belåten, ty han visste ej sjelf hvad han skulle förebära. Sedan han fört hästen in i stallet och hemtat sin dubbelbössa, ställde han sig i försvararnes led.

Sedan ryssarnes försök att släcka branden misslyckats, drogo de sig tillbaka. Samtidigt öppnade barkasserna, hvilka anfördes af Paul Korsakoff i egen person, elden med sina nickhakar. Jan och Peter svarade dock så godt de kunde med sina gamla kanoner och snart hade de den fröjden att se äfven de ryska båtarna lemna platsen. Af gårdens folk hade två blifvit dödsskjutna och tre sårade. Då de friska medelst höga rop gånge sin fröjd till känna, yttrade Amadeus Hjelm varnande dessa ord:

— Glädjens ej i förtid, ty fienden har mera folk att skicka emot oss. Om I viljen vara säkra för öfverrumpling, så lemna ej edra platser i natt. Medan fem sofva måste fem vaka och på det sättet kunnen I turvis hemta hvila.

Alla lofvade med en mun att noga efterkomma patronens befallningar.

Då öfversten ändtligen hann galérerna var löjtnanten redan ombord med sitt folk. Tio soldater voro borta. Paul Korsakoff var ej blid att nu råka ut för, ty på länge hade han ej rönt ett sådant ihärdigt motstånd. Men för sig sjelf svor han en dyr ed på, att han under loppet af natten skulle bemäktiga sig platsen, kosta hvad det kosta ville. Då han meddelade Feodor detta sitt beslut, vände denne bort ansigtet och svarade ingenting.

Öfversten betraktade adoptivsonen några ögon-

blick förstulet. Slutligen aflägsnade han sig, under det han tänkte:

— Skulle det ha varit i detta farvatten som jag hittade honom? Jag har aldrig tänkt derpå och under så många år har strandens utseende helt och hållet fallit mig ur minnet. Men, hvad har jag med den saken att göra? mumlade han halfhögt för sig sjelf. Nu har jag annat att bestyra om.

Nära nog halfva den styrka, som galérerna förde, beordrades att vid midnattstid vara färdig till landstigning igen.

Med tanken fästad på Elin, vankade Erland hit och dit mellan husen. Fadren hade tillsagt honom att sofva, men Erland kände, att han icke skulle få en blund i sina ögon, hvadan han föredrog att gå omkring och speja efter om någon fara nalkades.

Under denna utan plan företagna nattliga vandring hade han slutligen kommit in mellan de båda ladugårdshusen, då han från det minsta af dem plötsligt fick höra prassel i den derstädes liggande halmen. Som han bestämdt visste, att inga kreatur funnos derinne, blef han så mycket mera förvånad, då prasslet icke upphörde, utan fortfor.

— Nog vet jag, att der finnes råttor, tänkte han, men så starkt buller kunna de ej göra. Grisarne och hönsen ä' innestängda hvar på sitt rum . . . och, skulle möjligtvis några moskoviter ha lyckats smyga sig hit? Jag måste . . . men tyst, man talar derinne . . .

Och utan att betänka hvilken fara han kanske utsatte sig för, närmade han sig ytterst varsamt den lilla rektangelformiga gluggen ej långt ifrån ena knuten. Här kunde han tydligt förnimma rösterna derinne.

— Du är alltså säker på, att ingen spionerar på oss, yttrade en hviskande stämma.

— Det är inspektoren, tänkte Erland. Nu har jag dig fast.

— Hvem skulle kunna ana, att vi dölja oss här, ljöd svaret. Fram således med hvad ni har på hjertat.

— Det är gamle Thomas, rödhåringen, fortsatte Erland sin tankegång. Han och spektorn ha alltid varit sams. Hm, nu får jag väl veta hvarför.

— Du skall få veta allt, fortfor Daniel Hagel. Att jag på långt håll är slägt med egaren till denna gård, det vet du, men hvad du kanske ej vet, det är, att jag kunnat vara i besittning af den, om inte en orättvisa blifvit begången. Jo, fortsatte han, och Erland kunde tydligt höra hur hans stämma darrade af vrede, den kunde ha varit min, om ej hans far lurat min att skrifva under en handling, hvarigenom han ensam blef egare till Vik, så framt ej min far inom en viss tid uppfyllt vissa förbindelser. Men han var utarmad och kunde ej klara sig. Med det olycksaliga papperet i hand bevisade hans far inför domstol sin rättighet till Vik och han blef äfven förklarad för dess egare. Jag var ganska ung den tiden, men min stackars fars klagan och elände gingo mig så djupt till hjertat, att jag vid mognare år beslutit att hämnas, och jag har hämnats. Men — du har ju också oförrätter att . . .

— Tyst, tyst, tala för allt i verlden ej så högt, afbröt Thomas, hvarefter han fortfor:

— Om jag har oförrätt att hämnas! Jo, herre, det kan ni lita på. Hvem var det som dref mig från torpet, om inte patron Hjelm och hvem var det, som kallt afvisade min hustru, när hon gråtande tiggde

om att jag skulle återfå min plats? Jo, just densamme. Då kändes det så bittert i mitt bröst, och som det knappt är en månad sedan detta skedde, så har jag ej hunnit glömma det. Herre, skulle jag återfå mitt torp, om ni vore egare till Vik?

— Inte allenast torpet, utan äfven dragare och utsäde skulle du få, svarade Daniel Hagel. Men, hör nu vidare på, så skall du få höra, förutsatt att jag kan lita på din tystlåtenhet.

— Som på muren, herre.

— Godt. Du vet att jag kom hit till egendomen när Hjelm's enda barn var omkring sex år gammalt. Pojken blef alldeles förtjust i mig och jag vet inte hvad det var för en ond ande, som hviskade i mitt öra, att jag skulle laga så, att Theodor, så hette han, kom undan. Natt och dag pinades jag af dessa tankar och snart kunde jag ej längre stå emot. En dag, det är nu femton år sedan, då Hjelm och hans hustru rest in till staden, lockade jag mot aftonen Theodor ned till sjöstranden. Pojken var särdeles förtjust i båtar och det blef således ej svårt för mig, att få honom i en sådan. Utan att han märkt det hade jag lossat fånglinan. Förebärande att jag skulle springa efter en leksak åt honom, aflägsnade jag mig. Vinden låg ifrån land och blåste ganska stark, och snart såg jag den lilla båten redlöst föras — nej, jag kan inte fortsätta längre, jag . . .

Det blef tyst en lång stund inne i ladugården. Ej ens halmen prasslade. Erland darrade i alla lemmar och han trodde att hans våldsamt bultande hjerta skulle spränga bröstet. Han hade hört nog och stod just i begrepp, att smyga sig derifrån, då han åter förnam Thomas' röst:

— Och han kom aldrig mera till rätta?

— Aldrig, svarade Daniel Hagel med sin fordna hårda stämma. Hvad är det värdt att prata om den snön, som föll i fjol. Gjordt är gjordt och kan inte ändras. Hjelm och hans hustru ä' barnlösa och utan närmare släktingar. Jag skall alltså ärfva Vik, men jag vill inte vänta längre. Åren gå, och...

— Ett ypperligt tillfälle ha vi nu att...

— Hvad för att, sporde inspektoren med otålig röst.

— Åh, jag menar, att någon rysk kula ganska lätt kunde hitta vägen till hans hjerta. Förstår ni?

— Ja, nog förstår jag, men ryssarne ha dragit sig tillbaka och...

— Det hindrar ej att de kunna återvända, afbröt Thomas. Hör på mitt förslag. Ni stannar kvar här, ty om ni försvunne, kunde misstankarne lättare väckas. Jag har ju inte ens varit med om det första försvaret och ingen skall således sakna mig. Jag uppsöker emellertid ryssen och för honom på omvägar i natt bakom gården. Omringade, skola Viks försvarare nödgas gifva sig. Under striden blir det eder sak att göra resten... ni förstår!

Inspektoren besvarade ej genast dessa ord, men slutligen hörde Erland honom säga:

— Ditt förslag är godt. Laga dig bara fort i väg, så att det inte blir för sent.

Af det mer och mer tilltagande prasslet i halmen kunde Erland finna att den snygga sammankomsten nu var slut. Hastigt ilade han bort och ställde sig liksom på post vid ena sidan af gården, då inspektoren kom smygande nedifrån ladugården. Rödhåringen Thomas syntes ej till.

Sedan Erland väl sett Daniel Hagel försvinna inom inspektorsbyggnaden skyndade han till fadren,

väckte honom och förde honom afsides. Här berättade han nu nästan ord för ord det samtal han hört.

Gubben Jan höll på att digna till marken af förskräckelse öfver hvad han förnummit. Sedan han flere gånger sport sonen om han ej hört fel, men alltid fått rediga svar, sade han:

— Väck allesammans; jag vill tala med dem.

— Ni ämnar väl inte omtala hvad jag nu . . .

— Var lugn du, pojke, afbröt den gamle skogvaktaren. Åt dig uppdrager jag att ständigt följa inspektoren och släpper du honom ett enda ögonblick ur sigte, så är du olycklig.

— Men, far, är det inte bäst att förbereda patronen på anslaget?

— Låt mig bara hållas. Jag vet nog när den tiden kommer.

Sedan Jan Ersson fått alla vakna, drog han sin lilla styrka tillsammans omkring inspektorsbyggnaden, uppställde båda kanonerna på den långa trappan och placerade skyttarne vid hvarje fönster i undervåningen. Allt detta hade godt så tyst för sig, att Amadeus Hjelm, som tagit ett rum i öfre våningen i besittning och Daniel Hagel, som oroligt gick af och an i sin lägenhet i samma våning, ej visste om någonting.

När den sistnämde inemot midnatt kom smygande utför trappan och märkte hvad som försiggick i undre våningen, studsade han ofrivilligt tillbaka. Han tilltvang sig dock genast en obesvärad min och ytttrade liksom skälmaktigt:

— Jag tror att ni väntar ett besök till af rysarne?

— Utan tvifvel, svarade gamle Jan, som höll vakt i nedre förstugan, med stark tonvigt på hvarje

ord. Ingen kan så noga veta, hvar haren har sin gång.

Utan att låtsas höra Jans ord, sade inspektoren:

— Du kan allt ha rätt, gubbe. Det skadar aldrig att vara försiktig.

Med dessa ord gjorde han min af att gå ut, men skogvaktaren ställde sig i hans väg och sade beslutsamt:

— Ingen får gå ut härifrån.

Daniel Hagel studsade.

— Hvad vill detta säga, utropade han förargad. Gif rum, gubbe!

Väl steg Jan Ersson åt sidan, men på en vink af honom intogo fyra axelbreda drängar dörröppningen och spärrade vägen.

— Hvem har befalt detta? skrek inspektoren och stampade förgrymmad i golvet.

— Jag, herre, svarade Jan. Vi äro ej för många försvarare och om ryssen kommer tillbaka en gång till, så behöfs hvarje arm.

Daniel Hagel tog sitt parti och gick uppför trappan igen. Men, i hvilken sinnesstämning kan nog hvar och en fatta. Inkommen i sina rum greps han af tanken att fly ut genom fönstren, men då han såg ned, varseblef han en post under hvarje fönster. Således var äfven den utvägen stängd.

Ett rof för de bittraste tankar, kastade han sig på den gamla skinnsoffan och lyssnade ängsligt till hvarje buller, som trängde fram till hans öron. Skulle hans djerfva plan lyckas?

6.

Den allt mera tilltagande skottvexlingen hade naturligtvis uppskrämt hela trakten, men allra mest gamla Barbro och hennes sondotter. Elin var nästan utom sig af ångest, ty hon visste att Erland var med derborta. Hennes våldsamma tårar stodo knappast till att hämma.

— Nu är du för mycket oförståndig, barn, sade gumman Barbro mildt förebrående. Om Herren vill bevara Erland, så gör han det äfven i den skarpaste strid, och är det så utsedt, att han skall dö . . . så . . . men torka nu bort tårarne, slutade gumman, annars blir jag riktigt missnöjd med dig.

— Ack nej, det kan du inte bli, farmor, utropade den vackra flickan och slog båda armarne omkring Barbros hals. Jag vet, att du inte kan bli det. Nu vill jag försöka att vara lugnare, fortfor hon och aftorkade under snyftningar de strida tårarne, genom hvilka hon då och då försökte le. Se så, farmor, nu är jag gladare igen. Men, hvad är det! Det hörs snabba steg.

Med dessa ord skyndade den unga flickan fram till fönstret, men utropade genast:

— Ack, hvad vill detta säga?

Trots sin höga ålder stod gumman Barbro i blinken vid Elins sida, och se här hvad de sågo:

I spridda större eller mindre flockar skyndade qvinnor, barn och ålderstigna gubbar söderut. Den yttersta förskräckelse stod att läsa i allas anleten. Då och då lade någon till med sin båt eller ilade förbi med raska årtag; alltjemt söderut. Skriket och larmet var öronpinande.

— Se, farmor, der haltar Stina i backstugan. Den elaka kärin . . .

— Tyst, barn, afbröt mor Barbro strängt. Du ska' inte lägga sten på börda i olyckan. Hvem vet om inte vi snart bli tvungna att ge oss af på det der sättet.

— Jag går inte härifrån, förrän jag får höra hur det är med Erland, svarade den unga flickan med bestämd röst.

Mor Barbro hade just en ny tillrättavisning färdig, då halta Stina, allmänt bekant under namnet »sqvallerposten», linkade fram till fönstret.

— Ä' ni galna, som stanna qvar! skrek hon med sin gällaste stämma.

— Hur är det der borta? sporde gumman Barbro och gläntade en smula på fönstret.

— Åh, bara jemmer och elände, svarade Stina. Patron på Vik och allihop der ä' dödade af moskoviten. Hela gården står i ljusan låga, och . . .

— Men, då skulle väl röken synas hit och jag kan inte se någon, inföll Elin.

— Tig du, korpunge, skrek halta Stina, som aldrig kunnat tåla hvarken Elin eller Erland därför att de rent ut sade henne hvad hon var för en elak varelse. Jag önskar att du vore der borta.

— Inga skällsord, svarade mor Barbro strängt. Förmodligen får man väl sätta lika stor tro till hvad du nu säger, som till allt annat du pratar.

Med dessa ord slog Barbro fönstret igen midt för Stinas näsa.

Detta var mer än »sqvallerposten» kunde tåla. Gröngul i synen af ilska började hon svärja och spotta omkring sig. Till slut upptog hon en sten och slungade den så häftigt mot dörren, att hela stugan darrade.

— Det var väl, att hon glömde bort fönstret, sade mor Barbro lugnt. Men, fortfor hon och såg bekymrad på den unga flickan, hvad ska' vi göra? Det torde allt finnas någon sanning i Stinas ord. Att det är strid der borta, det hörs nog. Men jag tror att skotten bli färre.

— Ja, så tycker jag också. Men, vet du hvad jag tänker på, farmor?

— Nej.

— Jo, jag tänker att smyga mig bortåt Vik och höra efter hur . . .

— Och du får gå ensam, tror du?

— Ja, hvem skulle annars följa mig, då Erland inte är här? svarade den unga flickan förvånad. Men ännu mera förbluffad blef hon öfver detta svar från den gamlas läppar:

— Jag, mitt barn?

— Du, farmor?

— Ja, just jag. Du må icke tro, att jag är så klen att gå, fastän jag inte nu på ett par månader varit längre än vid stugknuten. Envisas du att gå dit, så följer jag med dig.

Elin's alla försök att förmå gumman att stanna hemma, strandade mot hennes bestämda:

— Prata bäst du vill, du, jag följer med ändå!

— Nå, men så skyll er sjelf för hvad som kan hända, svarade Elin, Jag, som är ung, reder mig nog, men . . .

— Åh, skräp, afbröt gumman smått förargad. Kan du reda dig, så kan jag det också.

Skottvexlingen hade redan upphört när Barbro och Elin lemnade hemmet och styrde kosan norrut längs stranden.

Oaktadt alla fru Hjelms uppmaningar kunde hennes man ej förmå sig att njuta någon hvila. Oupphörligt drefs han fram och tillbaka i rummet af en oro, som ingen enda minut lemnade honom i fred. De få stunder han kunde trycka den heta pannan mot det kylande fönsterglasat voro de enda välgörande för honom.

— Det kommer bestämdt att hända någonting förfärligt här, sade han slutligen mera för sig sjelf än till hustrun.

— Hur så, min vän? sporde denna.

— Jo, jag har aldrig förr i mitt lif känt mig så besynnerlig, eller erfarit sådana dystra aningar.

— Och du, som alltid har sagt, att du ej tror på aningar.

Amadeus Hjelm teg en stund. Derpå sade han, i det han stannade framför hustrun:

— Du vet under hvilka förhållanden min far kom åt denna egendom. O, hvarför sände jag ej Daniel till sjös, då han sjelf ville det! . . .

— Du tror då, att han . . . Fru Hjelms bäfvande stämman vågade ej uttala fortsättningen.

— Jag vet ej hvad jag skall tro om honom, svarade patron Amadeus. Han har ett besynnerligt lynne. Ibland kan han vara munter och glad, men rätt som det är, kommer det dystra lynnet öfver honom och han ser ut som om han hade begått något brott. I synnerhet i dag, då han kom tillbaka medan striden pågick, var han mera frånstötande än vanligt och de blickar han gaf mig, voro allt annat än vänliga . . .

— Store Gud, han umgås väl icke med tankar att göra dig något illa.

— Det tror jag inte, svarade Amadeus Hjelm

och ryckte på axlarne. Jag har ofta sett att han är feg och ej öppet vågar möta den, som ser honom stadigt i ögonen. Lika godt, jag måste tala med gamle Jan; det är en gubbe, som det är både ord och afsked med.

Och trots hustruns varningar öppnade patronen dörren, men hann nätt och jemt tillsluta den, förrän han stod ansigte mot ansigte med den han sökte.

— Kan jag få tala med patronen ensam, hviskade den gamle skogvaktaren med en hemlighetsfull min.

— Ja visst kan du det, svarade Amadeus Hjelm och öppnade dörren till ett litet sidorum. Men, hvarför har du ställt folket här, och ej...

— Jag ska' genast förklara mig, bara vi bli ensamma, afbröt Jan. Se så, nu ska' patronen höra mig.

Derefter omtalade skogvaktaren att han upptäckt en komplott att omringa hans lilla styrka. Enda sättet att undgå det öde som väntade den, var således att använda den till inspektorsbyggnadens försvaret. Som den var af sten, skulle den ganska länge kunna motstå ryssarnes angrepp. Jan slutade med att bedja patronen och hans hustru, att ej vara för ängsliga; han och hans kamrater skulle nog gifva fienden en hård nöd att bita på.

— Det finnes alltså förrädare här på gården, utbrast Amadeus Hjelm bittert. Nämn mig hans eller deras namn.

— Det är inte ännu tid dertill, svarade Jan undvikande, men patronen kan vara säker på, att vi nog ska' ha ögonen öppna för dem.

— Det är således mer än en?

— Ja.

— Jag vet, att du är en redlig tjenare, Jan

Ersson, och vill därför inte söka utleta din hemlighet. Jag kommer ej att nämna någonting till min hustru för att ej i förtid oroa henne. När skall anfallet ske?

— Vid midnatt.

— Det är väl ej långt dit?

— Nej.

Då Amadeus Hjelm och skogvaktaren voro i begrepp att skiljas åt, sade den först nämnde:

— Hvar är inspektoren?

— I sina rum.

Patron Hjelm yttrade vidare ingenting om inspektoren, utan gick in för att lugna sin hustru. Jan åter skyndade ned till sitt folk, hvilket han fann vid godt mod, förtärande det öl, som Jan på eget bevåg trakterat dem med.

7.

Djerf och tilltagsen som Erland var, hade han, utan fadrens vetskap, ännu en gång smugit sig nedåt ladugården för att spionera. Den ljusa natten tillät honom visserligen att på ganska långt håll se ett föremål, men den var honom äfven så till vida skadlig, att den på samma gång tillät fienderna att se honom.

— Den der rödhårige Thomas skulle jag bra gerna vilja ha korn på, mumlade ynglingen för sig sjelf. Om någon förtjenat galgen, så är det väl han.

Erland behöfde icke vänta länge, förrän han kunde upptäcka mörka gestalter på afstånd. Han såg dem röra sig framåt med största försigtighet och i en lång rad, samt under oafbruten tystnad. Det var tydligt,

att meningen var att öfverrumpla Vik och taga stället med så liten förlust som möjligt.

Smidig som en katt praktiserade sig Erland närmare sjöstranden. Ute på vattenytan varseblef han några mörka punkter röra sig hit och dit. Att det var de ryska båtarne, det tog han för gifvet. Sedan han en stund oafvändt betraktat föremålen och sett att de närmade sig stranden, nära nog flög han fram till inspektorsbyggnaden. Hunnen halfvägs dit hörde han ett vildt tjut bakom sig och nästan i det samma hven en kula förbi honom. Kring den öfvergifna hufvudbyggnaden svärmade inom kort de ryska skarorna. Brandfacklor slungades upp på taket och snart stod det i ljusan låga.

Från inspektorsbyggnaden dånade samtidigt tvenne kanonskott och åstadkommo stor förvirring hos mordbrännarne.

Öfverste Korsakoff anförde sjelf den afdelning, som brände hufvudbyggnaden. Med hårda ord uppmuntrade han sitt folk att ej skona något, som kunde tjena till eldens utbredande.

Det första han gjorde då han såg sig i besittning af byggnaden var att genomsöka rummen och bemäktiga sig det byte han kunde komma öfver. Men, den gången fick han snart sagdt ingenting, ty Amadeus Hjelm hade visligen låtit föra allt det bästa upp i stenhuset. Detta förtröt storligen Paul Korsakoff och var äfven orsaken till hans grymma befallning, att bränna allt, som brännbart var. De ryska soldaterna läto icke heller säga sig detta två gånger.

Inspektorsbyggnadens försvarare voro vid godt mod. Också gingo patron Hjelm och Jan Ersson oförtrutet omkring och uppmuntrade hvar och en. Och öfverallt möttes de af glada blickar och försäk-

ringar på, att ingen skulle svika. Torpare och drängar täflade om att nedlägga ryssar och när det lyckades någon att fälla en skäggig moskovit, dånade strax ett hurrarop.

— Det är bra, menade Amadeus Hjelm. Må de bara gå på och hurra; fienden skall då förstå, att vi ej äro ledsna af oss.

För hvarje hurrarop, som hördes, svor öfverste Korsakoff ännu dyrare eder, och för hvarje ryss, som tumlade öfver ända, kommenderade han fram två. Genom sitt öfverlägsna antal ville han betvinga sina motståndare.

Peter Hansson skötte kanonerna med ovanlig kraft. Två af servisen hade visserligen stupat och blifvit förda upp i öfre våningen, men andra lika modiga trädde i stället och de två pjeserna utslungade på nytt sitt fruktansvärda innehåll.

Plötsligt hörde Amadeus Hjelm och Jan Ersson, som från en liten vindsglugg bespejade fiendernas rörelser, en ovanligt skarp knall nedifrån.

Se, så, nu kan patronen blankt slå sig i backen på, att en af kanonerna sprang! utropade Jan och ilade derefter hack i häl följd af Amadeus Hjelm, utför trappan.

Jans förmodan var riktig. Den ena kanonen hade sprungit, splittrat den ena dörren, slitit en af drängarne i små stycken och kastat Peter Hansson som en boll in i stora salen till höger. Just som Amadeus Hjelm och Jan hunno ned och ryssarne uppgåfvo ett infernaliskt jubelrop vid åsynen af olyckan, reste sig Peter stönande upp, trefvade försigtigt efter om han hade alla lemmarne i behåll, och sade derefter brummande:

— Kunde tro att det skulle gå så till sist. Den andra går väl snart samma väg.

— Åhnej, svarade Jan, som emellertid undersökt den ännu brukbara kanonen, det var den äldsta och sämsta, som sprang.

Han hade knappt hunnit uttala sista ordet, förrän han så våldsamt slungades åt sidan af den framstörtande Erland, att han skulle fallit, om ej Peter och Amadeus Hjelm tagit emot honom.

— Hvad i alla . . .

Han uttalade ej de vredgade orden, ty just i det samma såg han Erland luta sig ned öfver kanonen. En blix, ett väldigt brak och tre moskoviter, som lyckats smyga sig fram ett godt stycke, slungades lemlästade åt alla sidor. Erland hade från sin plats varseblifvit de framsmygande och då han såg, att skyndsamt här var af nöden, hade han handlat på nämde sätt.

— Tack, pojke, sade Amadeus Hjelm och klapade Erland på hufvudet. De der karnaljerna titta nog inte hit en gång till.

— Åhnej, det låta de allt bli, svarade Erland förnöjd och återtog sin plats vid ett af salsfönstren.

På Amadeus Hjelm's uppmaning tillslöts derefter den oskadade halfva dörren, hvarefter kanonen, som ännu ansågs kunna skjuta ett par skott, ställes i den smala öppningen. Härigenom blef servisen mera skyddad.

En lycka för de belägrade var att vinden låg ifrån inspektorsbyggnaden, så att de ej hade den ringaste olägenhet af de brinnande husen. Hettan från dessa blef till slut så stark, att öfverste Korsakoff måste draga sig närmare stranden, hvarigenom faran för de belägrade minskades betydligt.

— Hvad kan Feodor göra, som ännu ej hunnit fram, skrek öfversten och stampade otåligt i marken.

Han hade nätt och jemt hunnit få sista ordet

öfver läpparne, när det blixtrade till på andra sidan gårdsplanen åt ladugården till.

— Nu ändtligen, mumlade Paul Korsakoff, uppstälde på nytt sitt folk och drog sig åt sidan för att förena sig med adoptivsonen.

— Till andra sidan, kommenderade Jan Ersson då skottet från ladugården föll. Nu ha' vi dem här, men ska' också veta att mota dem lika bra som förra gången.

Under ängslig tystnad hade Daniel Hagel lyssnat till striden på byggnadens framsida. Vid åsynen af de brinnande husen krusades hans läppar af ett vildt hänleende och med skärande stämman utbrast han:

— O, att ni hade varit der inne!

Skulle han gå ned och deltaga i striden? Ett par gånger hade han i denna afsigt närmast sig dörren, men hvarje gång vänt tillbaka.

— Jag skall dröja ännu en stund, mumlade han för sig sjelf. Under tumultet der nere skall ingen komma att tänka på mig. Men så länge Thomas dröjer! Skulle han kanske ej fått sitt ärende uträttadt?

Daniel Hagel sjönk vid dessa ord ned i den lilla soffan. Det stormade inom honom som om bröstet ville sprängas. Hurraropen från svenskarne och de ilskna, ursinniga skränen från ryssarne kunde ej störa honom. Han såg hvad han ej ville se, en stormig qväll, ett upprördt öfverskådligt haf, på detta en bräcklig farkost och i denna en gråtande pojke, som förgäfves sträckte sina armar mot land. Han tyckte sig höra hur gossen klagande utropade: »Snälla farbror, rädda Theodor!» han förnam samma våldsamma slag af sitt hjerta som då han, gömd i buskarne, såg båten drifva

allt längre utåt hafvet, och i den förtviflan, som då ansatte honom, gaf han till ett ångestskri. Men just i det samma blixtrade det till från ladugården, kulan från det ryska geväret krossade ena fönstret och stannade i väggen knappt tre alnar ifrån inspektorens hufvud.

— Ha, utbrast han och sprang upp, der har jag Thomas. Ned nu och måtte alla onda makter stå mig bi, så att jag kan smyga mig undan. Efter denna dag blir det mig för outhärdligt att stanna kvar här.

Med dessa ord ryckte han till sig en bredbladig slidknif och fästade den kring midjan, fattade derefter sin dubbelbössa och närmade sig dörren. Men innan Daniel Hagel hann öppna den, slogs den häftigt upp och Amadeus Hjelm visade sig på tröskeln. Vid åsynen af sin släkting drogo sig hans läppar till ett hånlöje och han sade:

— Jaså, du kommer nu äntligen! Annars påstår man der nere, att du är feg.

Daniel Hagel förändrade ej det minsta sitt ansigtsuttryck, då han kallt svarade:

— Om den saken få vi tala sedan.

— Ja, vi ha mycket att sedan tala om, förrädare, hviskade Amadeus Hjelm och spände de skarpa blickarne i Hagels ansigte.

— Kanske, svarade denne med iskall stämma. Men gå nu och utsätt ej längre ditt dyrbara lif för de ryska kulorna.

Och innan Amadeus Hjelm kunde hindra det, hade inspektoren skyndat förbi honom ned för trappan.

8.

Så snart Thomas, som vägledde den ryska truppen, kom utanför den ladugårdsbyggnad, i hvilken han och inspektoren kort förut uppgjort sina planer, slungade han en i hast påtänd törsticka igenom den förut omnämnda smala gluggen, under det han utropade:

— Du har gjort mig husvill, du högmodiga patron! Må nu dina kreatur likasom du sjelf, också bli det!

Feodor Korsakoff, som befann sig endast ett par steg bakom rödhåringen, lyssnade förundrad och uppmärksamt till dennes ord.

— Besynnerligt, mumlade han för sig sjelf, jag tycker att jag hört det der språket förut.

Händelserna tvingade nu den unge officeren att slå sina drömmar ur hågen. Raskt befallde han den mörka linien att sakta avancera och snart fann han sig indragen i den lifliga skottvexlingen.

Feodor Korsakoff var ansedd såsom en skicklig officer och hade stor utsigt att hastigt gå framåt på den militära banan. Hans lynne var tillbakadraget, mången gång svärmodigt, och då styffadren förebrådde honom därför, svarade han öppet, att det var tanken på hans okända barndom, som gjorde honom nedstämd. På det örat ville öfversten sällan höra, utan aflägsnade sig alltid så fort han kunde när Feodor vidrörde den strängen.

För att i någon mån skydda sitt folk för de belägrades säkra kulor, hade Feodor dragit största delen af styrkan bakom tvenne ännu af elden orörda uthus. Härifrån kunde ryssarne med mera säkerhet taga sigte på inspektorsbyggnadens fönster.

Plötsligt förnam den unge officeren tvenne genomträngande skrik. De kommo tydligen från qvinnor, det hörde han. Utan betänkande skyndade han åt det håll skriken hördes och kom just lagom för att hindra en soldat krossa hufvudet på en gammal gumma och en annan att ränna bajonetten i en ung flickas bröst.

— Tillbaka, skrek han vredgad och slungade den ena soldaten handlöst åt sidan. Här är inte er plats! Skamflata och svärjande skyndade krigarne bort.

— Herre, ropade den gamla gumman, som icke var någon annan än Barbro, hvilken med Elin vågat sig för långt fram och nu kommit så godt som midt in bland ryssarne, låt oss gå, vi ha ju intet ondt gjort!

Officeren begrep visserligen ej orden, men af de båda qvinnornas ängsliga åtbörder förstod han hvad de önskade. Han gjorde därför en rörelse med handen liksom för att bjuda dem att aflägsna sig. De begrepo detta och drogo sig skynsam undan.

— Han såg alls inte ut som en ryss, farmor, sade Elin när de kommit på så långt afstånd, att de kunde vara säkra.

— Nej, det gjorde han inte, svarade mor Barbro eftertänksamt, och hon mumlade för sig sjelf:

— Hvilken likhet! Hvilken likhet!

Högt fortfor hon:

— Gud låte de våra ej tappa modet i denna svåra kamp!

— Vi skola bedja honom om, att han skänker dem krafter, hviskade den unga flickan och gömde sitt ansigte i farmodrens famn. Mätte han bara afvända all olycka från Erland.

Peter Hansson låg qvidande på salsgolfvet. Djerf som han var skulle han vid ett tillfälle visa en dräng hur han skulle bäst sigta och ställde sig rakt i en fönsteröppning. Väl fälde han en rysk soldat, men störtade också sjelf till golfvet. En kula hade borrar sig in i hans venstra axel.

— Det börjar att gå för hårdt på mina pojkar, mumlade Amadeus Hjelm och drog med tillhjälp af Jan den sårade åt sidan. Snart nog . . .

— Hans mening afbröts deraf att en kula snudade så nära hans ansigte, att han vacklade ett par steg åt sidan.

— Förargligt, att den inte skulle träffa, mumlade inspektoren och bet harmfult ihop läpparne. Blott en tum närmare och . . .

I detsamma var det nära att samma öde, som han önskade sin slägting, drabbat honom. Han begaf sig därför till ett af de norra gafvelfönstren, utanför hvilket ingen fiende befann sig. Här genomfors hans hjerna af en djerf tanke. Kanske skulle han kunna fly i ett obehakadt ögonblick! Både Jan och patronen hade fullt upp att göra med att hålla folket vid godt mod.

Förstulet mätte han med blickarne afståndet ned till marken. Det var knappt mer än två alnar. Lika förstulet såg han sig derefter omkring i salen. Alla voro upptagna vid fönsterna och Erland, hvilkens blickar han förut sett oafvändt följa sig, var nu så ifrigt sysselsatt med att omladda sitt gevär, att han ej tycktes gifva akt på någonting annat.

— Det må bära eller brista, jag vågar försöket, mumlade han för sig sjelf och lade båda händerna på fönsterposten liksom för att stödja geväret emot den. Men i samma ögonblick hoppade han, vig som han

var, ut genom fönstret. Hans fötter hunno dock nätt och jemt vidröra marken, förrän Erland, som nog haft ögonen med sig, störtade fram under det han skrek:

— Barnamördaren flyr undan! Skjut honom!

Och innan någon hann hemta sig från den öfverraskning dessa ord frambragte, kastade Erland den färdigladdade bössan till ögat.

Inspektoren sprang för lifvet. Mot honom skyndade öfverste Korsakoff, som ansåg honom hafva för afsigt att hemta hjälp, och bakom honom höjde sig först Erlands och några sekunder derefter äfven Jans bössmyningar. Amadeus Hjelm, som hört Erlands utrop, stödde sig vacklande mot ena väggen.

— Skjut då, pojke, skrek Jan, då Erland i hans tycke var för senfärdig. Skjut, annars kommer...

Samtidigt brunno fadrens och sonens gevär af. Två ångestrop skallade ute i den ljusa vårnatten och de kommo från Paul Korsakoff, som föll för Jans kula då han skulle gripa den flyende, samt Daniel Hagel. Afståndet mellan de fallne var endast några alnar.

En förfärlig villervalla uppstod bland ryssarne vid underrättelsen om öfverstens fall. Somliga lupo undan ned till stranden; de andra kunde ej förmås att lystra till Feodors kommando.

— Kom med mig, gossar, ropade Amadeus Hjelm, som nu återfått sitt lugn. Slut er tätt intill mig och sedan göra vi ett kraftigt utfall. Så förskrämd som fienden nu är, skall han ej kunna hålla stånd.

Sagdt och gjordt. Det var en ganska aktningsbjudande skara, som nu utan dröjsmål stormade ut genom den lilla bakdörren och med ett dånande hurra-rop kastade sig öfver ryssarne. Knifvar, liar, yxor,

gamla svärd, bajonetter och äfven väldiga knölpåkar blandade sig om hvarandra, under några minuters handgemäng. Väl gjorde Feodor allt som stod i hans magt för att samla sitt folk, men förskräckelsen hade med ens afsltit disciplinens alla band. Endast ett fåtal höllo stånd, resten stormade ned till båtarna. Bland dessa befann sig också den rödhåriga Thomas. Men sårad som han var i ena benet kunde han ej fly undan så fort. Han upphanns af ett par drängar, hvilka fått sigte på honom under striden på afstånd. Förgäfves tiggde förrädaren om sitt usla lif; han blef genast dräpt.

Då Feodor såg, att han ej längre skulle kunna reda sig för de rasande böndernas och drängarnes ursinniga anfall, försökte han att nå fosterfadrens kropp och bringa den i säkerhet. Han var nära att lyckas, då ett väldigt påkslag bakifrån sträckte honom sanslös till marken. Och då nu hans folk var beröfvadt äfven denna anförare, drog det sig hastigt ned till sjöstranden, der barkasserna redan voro till största delen inkräktade.

Svenskarne förföljde de flyende af alla krafter och många af dem hunno ej båtarna, hvilka snart lade ut och under seglarnes jubelrop ilade bort. Sina båda befälhafvare måste de ryske mordbrännarna lemna kvar på valplatsen.

Återstoden af natten hölls sträng vakt utmed stranden, men den förmodan, som Amadeus Hjelm, hvilken förunderligt nog blifvit oskadad och det ehuru han ganska ofta utsatte sig för de ögonskenligaste faror, hyste, nemligen att fienden skulle komma tillbaka med förstärkning, slog ej in, ty icke långt efter barkassernas ankomst till galéerna, satte dessa till segel och styrde utåt Bottniska viken.

Och ingen kan undra på, att denna syn hos de pröfvade kustborna framkallade ett så väldigt jubel, att ekot deraf trängde ända ut till den så snöpligt afvisade mordbrännarfloktan.

9.

Så fort de märkte, att striden började luta till svenskarnes fördel, skyndade mor Barbro och Elin fram till inspektorsbyggnaden. Fru Hjelm hade äfven vågat sig ut på trappan, och då hon varseblef Barbro och hennes af ängslan nu bleka sondotter, utropade hon:

— Nå, Gudskelof, kom hit och trösta mig!

— Vi behöfva sjelfva tröst, hviskade Elin.

— Åh, jag såg nyss Erland. Han var rask och kry. Jag har hört min man säga, att det egentligen är han, som räddat oss från förrädarens anslag.

— Förrädaren, eftersade gumman Barbro, hvem har varit förrädare? Ah, utbrast hon och slog händerna för pannan; det kan inte vara någon annan än han!

Nu var det fru Hjelm's tur att fråga:

— Hvem?

— Inspektoren, vet jag!

— Min mans släkting, Daniel Hagel? fortfor fru Hjelm.

— Ja, just han, svarade Barbro. Jag har alltid tyckt att hans uppsyn på senare tiden varit så lömsk. Passa på om . . .

— Erland, Erland! utropade i det samma hennes

unga sondotter och ilade hastigt emot den unge skogvaktarpojken, den hon häftigt slöt i sina armar. Sedan den första glädjen väl var öfver närmade sig Erland trappan och sade:

— Jag ska' helsa ifrån patron och säga att frun nu kan vara lugn. Moskoviten har fått så mycket på pelsen, att han seglat bort. Men så sa' också patron, att frun skulle göra i ordning ett par rum i öfre våningen, för se det är ett par sårade, som . . .

— Hvad är det förena? afbröt fru Hjelm.

— Jo, först är det den ryske öfversten, så en ung officer, som . . .

— Kanske densamme, som räddade oss, inföll nu Elin.

— Räddade er, eftersade fru Hjelm och Erland på en gång.

— Ja, berätta du, barn; du kan bättre än jag lägga orden, uppmanade gumman Bärbro.

Sedan Elin så omständligt som möjligt redogjort för sitt och farmodrens nattliga äfventyr, sade hon icke utan medömkan:

— Det vore synd om han, som var så menskelig och god, skulle vara död.

— Nå, jag tyckte att du hade mera att tillägga, sade fru Hjelm till Erland. Är det flere, som behöfva vård?

— Ja, en till, svarade Erland motvilligt.

— Hvem är det? Säg ut!

— Inspektoren.

— Jaså, är också han sårad. Farligt kanske?

— Det vet jag inte, svarade ynglingen. För sig sjelf tänkte han: Hoppas, att han ej mera kommer sig!

Tåget med de sårade närmade sig nu och afbröt

samtalet. Öfversten, som knappt märkbart andades, fick ett rum, den unge officeren ett annat. Daniel Hagel fördes upp i sin bostad. Han var utan sans.

Inspektorsbyggnaden, som för ej så länge sedan varit belägrad af en rysk styrka, förvandlades nu till ett sjukhus, der vänner och fiender behandlades med all den omvårdnad, som i brist på läkare var möjlig. För att biträda vid skötseln hade mor Barbro och Elin erbjudit sig att stanna qvar, och deras anbud blef med tacksamhet mottaget.

Då solen uppgick strålande och klar, låg mer än halfva herregården Vik i aska.

Utan att hafva återfått sansen lemnade öfverste Paul Korsakoff de lefvandes antal. Hans lik fördes genast ut till ett af de af elden örörda uthusen.

Vid den sårade officerens sjukläger samlades fru Hjelm samt gumman Barbro och Elin. De båda sistnämnda badade hans hufvud allt hvad de kunde. Påkslaget hade varit ganska kraftigt och såg till en början ut som om det också skulle medföra döden.

Mot middagstiden höjde dock en tung suck den unge mannens bröst och han slog för några sekunder upp de matta ögonen, men slöt dem åter.

— Det duger inte, att han ligger så här i sin trånga uniform längre, sade mor Barbro med bestämd röst. Han kan ju knappt andas. Gå du ut, Elin, medan vi kläda af honom.

Fru Hjelm och gamle Barbro hjälptes åt att få kläderna af den sårade. Detta var ingen lätt sak, ty aldrig så litet de togo i något hårdt, kom ett klagande ljud från den sårades läppar. Slutligen hade

de dock hunnit så långt, att endast underkläderna voro kvar.

Gumman Barbro, som hade sin plats vid officerens hufvud, höll just på att lossa den fina skjortan, då hon med ens började darra som ett asplöf. Hon vek ännu en gång upp linnen och kunde nu ej återhålla detta utrop:

— Store Gud, hvilken underbar skickelse!

— Hvad, hvad är det om! utbrast fru Hjelm och vände sig mot den gamla. Hvarför står du så? Hvad ser du på?

Innan mor Barbro hann öfvertäcka officerens bröst, stod fru Hjelm vid hennes sida. En blick på det nakna bröstet var nog. Ett anskri bröt fram öfver hennes läppar och afsvimmad dignade hon ned till golvet.

Amadeus Hjelm, som tillika med Jan Ersson och Erland, hvilken för honom omständligt redogjort för samtalet mellan Thomas och Daniel Hagel, befann sig hos denne sist nämnde och vidtog alla försök att bringa honom till sans igen, hörde anskriet och fallet och störtade ut. Då han kom in i officerens sjukrum och fick se sin hustru liggande på golvet och Barbro nästan handfallen stå och hålla i en snibb af den sjukes linne, utbrast han förskräckt:

— Hvad i all verlden står på?

— Patron, sade nu Barbro, som hunnit tillräckligt sansa sig, är han starkare än frun?

— Hvad menar du, qvinna? skrek Amadeus Hjelm och grep Barbro temligen omildt i armen. Ha ni . . .

— Se här då, afbröt hon och pekade på officerens bröst. Har ni ännu glömt detta underliga födelsemärke.

Det var nära att Amadeus Hjelm också gjort sin hustru sällskap i golfvet. Han kunde dock be-
manna sig. Med giriga blickar undersökte han födelse-
märket, och när han äntligen fått detta klart för sig,
riktigt skrek han:

— Min son! Min son!

— Hör du hvad patron ropar? sporde Jan. Det
var besynnerligt. Vi måste se efter hvad som är på
färde.

Och utan att fråga om lof gläntade Jan på sjuk-
rummets dörr.

— Ja, kom ni in, utbrast Amadeus Hjelm, som
höll på att bringa sin hustru till sans igen. Jag har
återfått min son. Han ligger der!

Jan och Erland betraktade hvarandra med blickar,
hvilka tycktes säga så mycket som: »Stackars patron,
han har visst mistat förståndet.»

Fru Hjelm återfick snart sansen. Födelsemärket
undersöktes nu, och det befanns, att den så länge
begrätne Theodor och den ryske officeren voro samma
personer.

Medan de lyckliga föräldrarne knäböjde vid den
sjukes bädd, försänkta i bön, inträdde Elin.

— Är han redan död? hviskade hon till Erland.

Denne gaf henne ett tecken att vara tyst. Stun-
den var alltför helig att störas.

En stund derefter inträdde alla till inspektoren.
Han hade nyss kommit till sans. Vid åsynen af
Amadeus Hjelm och hans hustru gnistrade Daniel
Hagels ögon af en vild eld, och med återstoden af
sin röst utropade han hånande:

— Du skall ändock ej hafva någon att lemna
din, eller rättare min, egendom till. Din son har
jag . . .

— Min son är återfunnen, svarade Amadeus Hjelm och närmade sig sjuksängen. Försona dig och det af dig begångna brottet med Gud innan du dör.

— Din son återfun . . . nen, stönade inspektoren; hans ögon blefvo stirrande; en tjock blodström forsade öfver hans läppar och efter några ryckningar var allt slut. Brottet hade fått sin lön.

Det dröjde länge innan Theodor tillfrisknade. Det första han då gjorde var att skrifva till myndigheterna i Petersburg och begära sitt afsked. Han fick det, men gick på samma gång förlustig arfvet efter fosterfadren, öfverste Paul Korsakoff. Detta grämde honom dock ej, ty utom det att hans rätte fader var ganska förmögen, han hade ju återfunnit både honom och modern. Detta, tyckte han, uppvägde hvilken förmögenhet som helst.

Den första resa Theodor Hjelm företog efter sitt tillfrisknande, var en söndag till Norrala kyrka, der under ett stort tillopp af åhörare, Erland och Elin, hvilkas bröllop hölls af Amadeus Hjelm, sammanvigdes. På aftonen var det fest för Viks alla underlydande och efter dess slut fick äntligen den nyutnämde unge skogvaktaren lyckligt hemföra sin brud till det lilla, trefliga skogvaktarebostället.

De, som hjälpt till vid det käcka försvaret, glömdes icke af patron Hjelm. Jan Ersson och Peter Hansson, som erhöll torpet efter förrädaren Thomas, samt Erland och hans unga hustru voro i synnerhet föremål för hans välvilja. Gamla Barbro utbytte snart sin bräckliga stuga mot skogvaktarebostället och så lycklig hade hon ej på många år känt sig, som när hon äntligen fick gunga Elins förstfödde på sitt knä.

— Ja, sade hon då, och torkade de rinnande ögonen, det är allt sant att barn ä' Guds välsignelse.

Till en början såg allt traktens befolkning snedt på Theodor, därför att han som rysk officer varit med den bortkörda mordbrännareflocken, men när hans underfulla historia blef närmare bekant, och folket fick lära känna hans karaktär, förbyttes den förra afvogheten i en stark och varaktig välvilja. Han var också värd densamma.

KORPORAL "FRAMÅT"

HISTORISK SKILDNING

AF

J. O. ÅBERG.

STOCKHOLM,
F. C. ASKERBERGS FÖRLAG.

STOCKHOLM
ASSOCIATIONS-BOKTRYCKERIET
1887.

Ungfär en half mil söder om Frankfurt an der Oder, ligger på vestra stranden af Oderfloden den lilla staden Niendorf. Under trettio-åriga kriget tilldrog sig i närheten af denna stad en händelse, som vi här vilja berätta och som den tiden väckte stor uppmärksamhet i hela trakten.

Icke långt ifrån Niendorf hade en afdelning af Smålands vidt berömda ryttare gjort halt, för att låta de uttröttade springarne hvila upp och för att sjelfve kunna i någorlunda ro förtära den magra kost, som de hade kvar i sina renslar.

Bland ryttarne väckte en lång, ståtlig och gråhårig man den största uppmärksamheten, icke allenast bland sina kamrater, utan äfven hos de skådelystne, som infunnit sig för att taga i betraktande de långväga främlingar, som på eget bevåg kommit ut till tyska jorden för att bestå en dust med de hittills ööfvervinnerlige kejserslige härarne, och om hvilka många förunderliga berättelser voro i omlopp.

Korporal »Framåt», såsom den gråskäggige benämndes, hade varit med i Gustaf II Adolfs polska krig och i slaget vid Stuhm förhållit sig så väl, att han fått den grad, han nu innehade. Orsaken, hvarför han erhållit namnet »Framåt», det han allt sedan fått

behålla, var att han alltid sökte inplanta hos sina kamrater, att aldrig gå tillbaka, utan ständigt framåt, hur många fienderna än voro. Gubben syntes nöjd med sitt betecknande namn och smålog till och med, då någon af officerarne klappade honom på axeln och sade:

— Nå, »Framåt», du har väl inte ännu glömt hvad du heter?

Denna morgon, ty det var en morgon, som ryttarskaran gjorde halt vid Niendorf, var gubben »Framåt» ovanligt dyster. I detta sinnelag hade han ej varit sedan ankomsten till Tyskland.

En hans gode vän, sergeanten Håll, märkte detta och sporde leende, just som »Framåt» sväljde ned sista tuggan med en mugg fradgande öl, som de välvillige stadsinnevånarne burit ut till sina försvarare:

— Hvad kommer åt dig i dag, »Framåt»? Tänker du på din hädanfärd?

— Just så, inföll »Framåt», men jag tycker inte att man bör skratta åt dylikt.

— Ja, inte är det värdt att gråta åt heller, svarade Håll, stött öfver »Framåts» ordkarghet.

— Jo, nära nog, svarade denne lika trumpet. Jag har mycket på mitt samvete och skulle helst se att jag finge lefva ännu en tid.

— Mycket på ditt samvete! Hvad då?

— Lofvar ni att inte tala om det för någon förrän jag dör?

— Ja.

— Godt. Kom närmare då, så att inte ungsplingarne snappa upp mina ord.

Då sergeant Håll väl hunnit taga plats bredvid den gamle krigsbussen, sade denne, under det han upprepade gånger tog sig om det yfviga skägget:

— Det var fyra dagar före slaget vid Stuhm. Jag och några kamrater hade vakten vid en liten by, hvars namn jag nu glömt, men som låg en knapp half mil ifrån slagfältet. Natten var ruskig och kall, och vi tyckte således ej illa om att få krypa in i den bristfälliga koja, som befann sig vid byns norra ända. Hvarje minut väntade vi ett anfall af farmaterne och österrikarne, som då skickat polackarne hjälptrupper. Midnattsvakten var min, och jag tillstår att jag icke med gladt sinne den gången tog geväret och begaf mig till min post ungefär femtio alnar ifrån den nyss nämnda kojans.

Jag hade ej heller stått många minuter på post, förrän det började att prassla i buskarne framför mig. Ett barskt »verda» skallade från mina läppar, men ingen svarade. Då jag för tredje gången gjort min fråga, lade jag musköten till ögat för att skjuta, men hejdade mig i detsamma, då jag uppfångade våldsamma snyftningar i närheten. Innan jag hade tid att besinna mig framträdde en qvinna, sade till mig några ord, som jag ej begrep, och var i blinken försvunnen utan att jag kunde få reda på henne. Förtörnad öfver att jag kanske låtit lura mig af en spejare, som klädt ut sig, eller också lagt qvinnan, ville jag ånyo intaga min plats, då en ömklig stämma hördes vid min sida. Jag trefvade mig omkring och anträffade då till min förvåning en man bunden till händer och fötter. Han talade något tyska och det begrep jag en smula. Sedan hans bojor blifvit lossade, berättade han att han var en fridsam jordbrukare, som blifvit tillfångatagen af polackarne, men omsider lyckats fly med tillhjälp af den förut nämnda qvinnan. Denna utsatte sig dock för en stor fara genom sitt handlings-sätt och måste för den skull skynda tillbaka till lägret.

Men då jag sporde honom om orsaken, hvarför han var bunden, sade han med tårar i ögonen, att qvinnan bundit honom för att vilseleda polackarne, i fall de kommo dem på spåren. Jag tyckte att det var synd om karlen och tog honom med mig, när vi blefvo aflösta. Några dagar gingo till ända, och främlingen som uppgaf sig heta Josef, var oss till mycken nytta därför att han så väl kände till fiendens ställning, men plötsligt försvann han, och dagen derefter stod fältslaget vid Stuhm, der . . .

— Det var således en spejare? afbröt Håll ifrigt.

— Ja visst, och hade jag i förväg vetat af det, skulle en kula snart hafva slutat hans eländiga lif.

— Har du aldrig sett honom sedan?

— Nej, aldrig. Men samma dag som Josef flydde, kom en ryttare och lemnade mig ett papper, som han hittat. Mitt namn stod derpå, sade han, men som jag inte är kunnig i att läsa, så gömde jag . . .

— Har du det med dig? afbröt åter Håll.

— Ja. Här är det.

Sergeanten, som hjälpligt kunde stafva sig fram, läste dessa ord:

»Josef Paulowitsky till »Framåt»! Vi känner edra planer, kättare. Död åt eder!»

När »Framåt» fick höra detta, höjde en tung suck hans bröst och han utbrast:

— Ett nöt var jag, men träffar jag . . .

— Till vapen! ljud i detsamma postens anrop, kroaterne äro öfver oss!

Medan stadsinnevånarne, förskräckta för de rof-girige kroaterna, som hotat sköfla och uppbränna

staden, flydde tillbaka till Niendorf, sutto smålandsryttarne skyndsamt upp, och när kroaterlansarne började skymta fram vid bortre ändan af den vidsträckta slätten, voro Gustaf II Adolfs krigare fullt beredde att på det eftertryckligaste mottaga sina vilda fiender.

— På dem! ropade den svenske befälhafvaren, och han behöfde ej för andra gången upprepa denna befallning. Sporrarne gräfde sig in i hästarnes sidor, och framåt bar det modigt i en tredubbel jemn linie.

När kroaterna märkte hur käckt svenskarne kommo dem till mötes, stannade de tvehågsne. På flyglarne började de också att visa ganska tydliga tecken till oro, men officerarne drefvo dem framåt, och länge dröjde det icke förrän de båda motståndarne drabbade tillsammans midt på slätten.

Kroaterna voro småländingarne mer än dubbelt öfverlägsne, och det såg till en början rätt illa ut för de sistnämnde, men den medfödda segheten tog äntligen ut sin rätt, och kroaterleden bragtes småningom att vackla.

— Så der ja, gossar! ropade den svenske befälhafvaren, ett anfall till, och fienden blir slagen!

Detta anfall blef oemotståndligt. Kroaterleden genombrötos och råkade i förvirring.

I detta ögonblick sprängde kroaternes anförare, till utseendet en högre officer, in bland sina förvirrade krigare, hotade dem med sabeln och bad med rörande stämma att de ej skulle svika den katolska läran.

Omöjligt. De förvirrade kroaterna hade betagits af en stor förskräckelse, som gjorde att de skingrade sig såsom agnar för vinden.

Under handgemänget hade »Framåt» råkat komma in bland de första leden. Sergeant Håll var vid hans sida, och desse båda kämpar mejade kroater som gräs.

Plötsligt grep »Framåt» sergeanten i armen och skrek:

— Jag vill aldrig bli salig, om inte . . .

— Hvad för slag? skrek Håll och stirrade på »Framåt». Hvad kommer åt dig? Är du sårad?

— Nej, men jag vill bli stekt vid sakta eld, om inte kroaternes anförare och spejaren vid Stuhm är samma person. Jo, skrek han ytterligare till och pekade på kroatoofficeren, det är han! Framåt, pojkar; den der ska vi taga lefvande eller död!

Den lilla trupp, som omgaf »Framåt» och sergeant Håll lydde befallningen, men framför alla andra sprängde korporalen, och snart var han så nära kroatanföraren, att han kunde se hans hästs ögon.

— Ha, så ha' vi ändtligen träffats en gång till, eländige spejare! skrek den gamle korporalen. Nu skall du inte så lätt komma undan!

Och utan att afvakta de efterföljande, störtade »Framåt» lös på kroaten. Det syntes tydligt, att också denne kände igen den gamle krigaren.

Svenskens slagsvärd och kroatens sabel korsades. Till en början såg det illa ut för Josef Paulowitsky, men snart sansade han sig och ansatte korporalen på det hårdaste. Fäktningen varade länge, men slutade omsider med att »Framåt» störtade af hästen för ett väldigt sabelhugg. Men innan denna olycka skedde, hade han dock haft tid att tillfoga sin motståndare ett sår, som gjorde, att äfven denne segnade till marken.

Bådas sår voro dödliga. Innan »Framåt» uppgaf andan, bad han dock att ej blifva begrafven i samma graf som Josef Paulowitsky, ty, stönade han, jag skulle aldrig få ro der, om jag vore tvungen att ligga bredvid en spejare och kättare.

Den gamles begäran hölls i vördnad. Paulowitsky begrofs tillika med de stupade kroaterna, men på en vacker äng utanför Niendorf myllades de fallne svenskarne ned och i deras midt den gamle korporalen. Innan svenskarne lemnade trakten, gjorde smålandsryttarne ett sammanskott på det att en värdig minnesvård skulle blifva rest öfver den tappre korporalens graf.

Några år derefter kom under krigets vexlande skiften förre sergeanten, nu mera kaptenen Adam Håll under ett ströftåg till Niendorf. Det första han gjorde var att gå ut till den lilla ängen, men döm om hans förvåning, då han derstädes förgäfves letade efter minnesmärket. Förgrymmad skyndade han till borgmästaren, men denne, just samme man, som af smålandsryttarne mottagit sammanskottet till grafvården, anade oråd och gömde sig undan. Af snikenhet hade han nemligen behållit penningarne för sig sjelf.

Efter mycket sökande lyckades det äntligen kaptenen att träffa honom i en trädgård utanför Frankfurt an der Oder. Adam Håll kände genast igen honom.

— Hvar har ni gjort af grafvården, som ni lofvade att uppresa vid Niendorf, röt kaptenen och fattade borgmästaren i halsen.

Denne kunde på länge ej säga ett enda ord. Han endast stammade otydliga meningar, men kaptenen ruskade honom dock så eftertryckligt, att han till slut utbrast:

— Jag har alldeles glömt bort den . . .

— Glömt bort, ja, dundrade Adam Håll. Det är lätt att säga för den, som vill fara med oredlighet, men jag skall, vid Gud, klämma efter sådana skurkar, att de aldrig mera skola få lust till . . .

— För himmelens skull, förskona mig, afbröt borgmästaren jemrande, jag vill godtgöra mitt fel och . . .

— När då? sporde kaptenen hastigt.

— När ni befäller.

— Nå, så gör det genast då!

— Men det . . .

— Jaså, undanflykterna komma fram igen, afbröt Adam Håll strängt. Jo, jag kunde nog förstå att det skulle sluta på sådant sätt, men kom ihåg en gång, för alla, att jag nu ej låter hutla med mig längre. Inom två dagar skall korset vara färdigt. Jag och mitt folk vilja sjelfva uppsätta detsamma.

Med dessa ord lät han borgmästaren gå. Denne skyndade genast hem, tog med suckan och ängslig qvidan så mycket af sina egna penningar som behöfdes, och lät så beställa ett träkors, som målades svart, och på hvars tvärså sattes dessa ord, enligt kaptenens egen föreskrift:

HÄR HVILAR
DEN TAPPRE SVENSKE
KORPORAL FRAMÅT.

På utsatt tid var den svenske ryttartruppen samlad på den vackra ängen vid Niendorf. Icke allenast byns samtliga innevånare hade tillströmmat, utan äfven en stor del af stadsbefolkningen begaf sig dit ut för att åse den enkla högtidligheten.

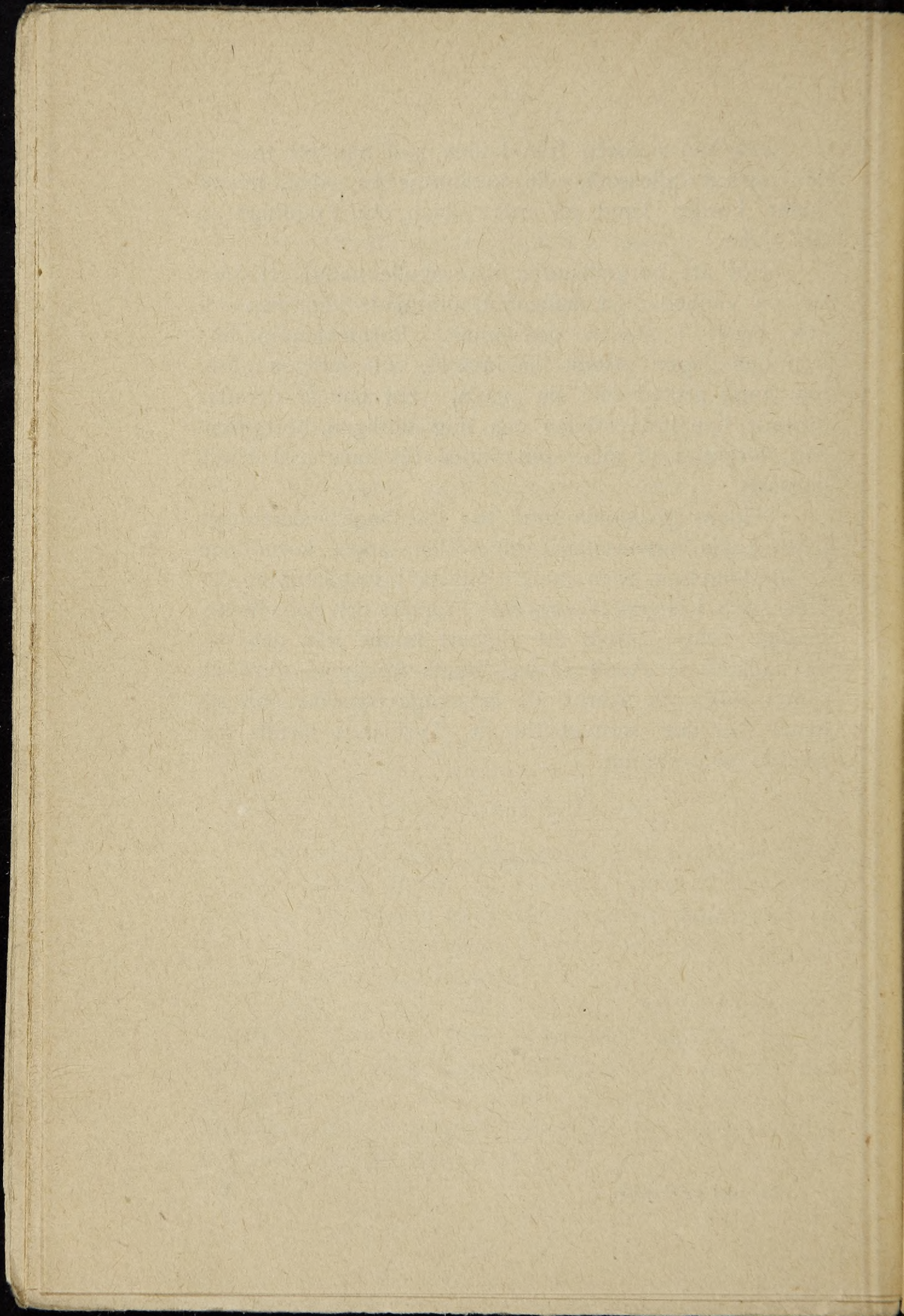
Sedan presten hållit ett kort tal och läst välsignelsen öfver de fallne hjeltarne, uppsteg kapten Håll på den lilla kullen, återförde i de närvarandes minne den utkämpade striden, talade sedan varma och hjertliga ord om korporal »Framåt» och lyste derefter frid öfver de sofvande.

Då han nedsteg från kullen, gaf han ett tecken, och straxt aflossade alla knektarne en salva, hvaraf ljudet hördes långt på andra sidan om Frankfurt an der Oder.

För att borgmästaren icke skulle undgå ett straff för sin vanhederliga snikenhet, omtalade kaptenen vidt och bredt i staden densamma. Borgmästaren blef från den dagen ytterst illa ansedd, och slutligen måste han taga afsked från sin syssla. Ett par år derefter flyttade han ifrån staden och dog slutligen, bortglömd och föraktad af alla, som kände till hans usla handlingssätt.

Tidens gnagande tand har för länge sedan invigt detta enkla minnesmärke öfver den tappre korporalen åt förgängelsen, men ännu omtalas i Frankfurt an der Oder och i Niendorf korporal »Framåt» och hans hjältemodiga bragd såsom ett vackert minne från den tid, då Gustaf II Adolf såsom ljusets förkämpe, dref till rygga mörkrets skaror, de kejsrerlige härarne, och sålunda beredde samvetsfrid åt Tysklands hittills förtryckta protestanter.

EN ÄFVENTYRLIG RIDT.

HISTORISK SKILDNING

AF

J. O. ÅBERG.

STOCKHOLM
C. F. ASKERBERGS FÖRLAG.

STOCKHOLM
ASSOCIATIONS-BOKTRYCKERIET
1887.

Haså, Jesper Mattsson, ni är således obeveklig och vill inte gifva mig er dotter Karin till hustru?

— Nej, nej, det sker aldrig. Hon skall ha Olle.

— Det blir det vi få se. Men, skratta inte, fader Jesper, »skrattar bäst, som skrattar sist» säger ett gammalt ordspråk. Karin har lofvat att vänta på mig, äfven om det vore i tio år.

— Ja, nog ska' hon få vänta, ropade Jesper Mattsson, socknens förmögnaste bonde, i det han vredgad stampade i golfvet. Du, fattiglapp, skulle få min dotter! Nej, aldrig, Olle skall ha henne, det säger jag dig och dermed punkt.

Dörren till den stuga, i hvilken Jesper uppretad gick fram och tillbaka, under det hans gårdsdräng, den raske Sven, stod vid ena fönstret, uppstöttes häftigt, och ingen mer eller mindre än länsmannen, socknens myndigaste person, trädde in.

— Guds fred! sade han. Har ni hört den stora nyheten, fader Jesper?

— Nej, hvad är det för en nyhet?

— Jo, att juten förklarar oss krig.

— Åhå, sjunger han nu på den versen, återtog Jesper. Det var ju inte så fasligt länge sedan han fick huden full med stryk, vet jag.

— Åh, han vill nog ha mer, inföll länsmannen. Men har ni, fader Jesper, en stånka godt öl att ge mig, så vore det bra, för jag är mycket törstig.

— Nu har jag det, utbrast i detsamma Sven och knäppte med fingrarna. Ja, så skall jag göra. Nu, fader Jesper, rakar allt Karin Olles näsa förbi.

— Är pojken tokig, eller hvad pratar han för smörja, inföll länsmannen och såg förvånad på den rättframme ynglingen.

— Ja, är det inte tokerier, att han vill ha dottren min till hustru, sade Jesper och skrattade försmädligt. En sådan der ynkrygg!

— Jag går ut i kriget, sade Sven och tog på sig sin morskaste min.

— Det låter du allt bli, för se du är lagstadd hos mig, och arbetet är nu som brådst.

— Jag går ändå, jag, för se, fader Jesper, när landet är i fara, så måste det enskilda vika. Farväl! När jag kommer tillbaka så...

Han uttalade icke meningen, utan vände sig mot dörren för att gå. Men länsmannen grep honom i kragen och skrek:

— Jag skall lära dig för att rymma från din husbonde, jag! Nu stannar du hemma, förstår du. Det kommer kanske din tur att bli utskrifven, och då blir det en annan sak.

Sven hade alltid burit en stor vördnad för lagens handhafvare, men i detta ögonblick var det slut dermed. Karin hägrade så lockande för hans inre, och då han visste, att enda sättet att uppmjuka Jesper Mattssons obevekliga hjerta var, att han till sin sam-

hällsställning kom att stå öfver Olle, var han döf för alla andra känslor. Det utbrutna kriget skulle, trodde han, gifva honom tillfälle att nå den eftersträfvade ställningen.

— Du blir vackert hemma, du, fortfar länsmannen och försökte att draga Sven fram i rummet, det är jag, som befaller det!

Men länsmannen fick knappt sista ordet ur munnen, förrän han låg raklång på golvet. En svängning af ynglingens kraftfulla arm hade kastat dit honom.

— Tag mig då, ropade Sven och störtade sig på dörren, ty godvilligt stannar jag icke hemma.

Jesper Mattsson rusade upp för att taga fast rymmaren, men snafvade om den sprattlande länsmannen, och medan de båda hedersgubbarne rullade om på golvet, sprang Sven in i ladugården, der han träffade Karin, fick ännu en gång hennes tro och lofven och skyndade derpå till närmaste stad för att anmäla sig bland rekryterna.

Danska kriget var snart slutadt och det till föga ära för grannriket. Omedelbart efter Trawenthalska fredens afslutande fick Sverige dock tvenne vida farligare fiender att kämpa emot, nemligen Polen och Ryssland, och det, ehuru den sist nämnda makten ända in i sista ögonblicket hycklade vänskap för kung Karl. Denne lät sig dock icke afskräckas från att ånyo börja kampen. Med sin lilla här gick han öfver Östersjön och vann slaget vid Narva, detta slag, som förde svenskarnes namn rundt kring hela Europa. Nu

följde seger på seger, än öfver moskoviten, än öfver polackarne.

Det var Karl XII:s lust, att, när svärden hvilade, gå omkring och se till huru hans käcka bussar hade det. En dag, det var kort före slaget vid Holofzin, gjorde han också denna sedvanliga vandring. Framkommen till en liten jordkoja, belägen i lägre yttre kant, stannade han och lyssnade till ett par tviflande röster från kojans inre.

— Du är tokig, sade den ena rösten, inte står det i din makt, du, en simpel underofficer, att blifva drabant hos kungen. Du vet väl att en sådan måste ega minst kaptens rang.

— Det vet jag väl, svarade den andra rösten, men tror du då att det är omöjligt att nå den graden?

Då den andra rösten icke svarade, öppnade kungen den låga och bristfälliga dörren och stack in hufvudet, i det han sade:

— Det är alls inte omöjligt för dig, min raske gosse, att blifva drabant. Det beror helt och hållet på dig sjelf. Genom någon ovanligt rask bedrift kan du genast vinna målet. Jag vet att konung August har ett par snöhvita hästar, som han frånröfvat mig. Kan du återföra dem, eller åtminstone en af dem, till mig såsom krigsbyte, så skall du genast varda drabant.

Med dessa ord försvann kungen. Sven, ty den, som önskade bli drabant, var ingen annan än han, störtade upp såsom berörd af en fjäder, och utropade, i det han slog kamraten på skuldran:

— Jag vågar genast försöket. Kommer jag icke tillbaka, så helsa Karin, när du kommer hem, och säg henne, att hon var min sista tanke.

Med dessa ord störtade han ut ur kojan och försvann snart ur sin förbluffade kamrats blickar.

Natten hade inbrutit. Den var mörk och regnig och särdeles egnad till ett äfventyr sådant som Svens.

Med ljudlösa och försigtiga steg smög en i polsk bonddrägt klädd karl fram mot konung Augusts läger. Blickarne lemnade ingen enda plats oundersökt.

Katten smyger icke varsammare på sitt rof, än den polske bonden smög fram mot de polska lägereldarne. Han kom lyckligt förbi dem och befann sig förr än han anade midt inne i lägret. De soldater, som han mötte, höllo honom för en verklig polsk bonde och gåfvo honom några glåpord, dem han icke vårdade sig om att besvara. Han gick på måfå, och slumpen, som ibland styr våra steg till det rätta målet, förde äfven honom dit.

Han stod plötsligt midt ibland det polska rytteriet. Framför en lång byggnad stannade han ett ögonblick. Skratt, skrik och svordomar hördes der inifrån, deremellan trängde också ljudet af gnäggande hästar till hans öron.

— Här måste det vara, tänkte han. Jag vill se efter.

Den polske bonden, som icke var någon annan än Sven, närmade sig försigtigt dörren till stallet. Den gick upp för en lätt tryckning af hans hand.

I första ögonblicket kunde han icke se många alnar framför sig för mörkrets skull, men ändtligen varnade han längst borta i en vrå ett otydligt ljusken. Derifrån hördes också skrattet från de tärning-spelande stallknektarne.

Sven gick några steg framåt, och ljudet af hans steg, huru varsamma de än voro, ljöd som ett svagt eko.

— Hallo, skrek en af stallknektarne, är det någon der, så börja att vattna hästarne.

Hjertat hoppade i Svens bröst, som om det ville spränga sitt fängsel. Skulle lyckan, som hittills stått honom bi, äfven nu vara honom gunstig? Tack vare sin lilla kunskap i polska språket, begrep han hvad stallknekten sade.

— Ja, nog är det godt och väl, tänkte han, men hvar är brunnen. Om någon möter mig och . . .

Han uttalade icke mening, utan trefvade sig i halfmörkret fram till de hvita hästarne. Med feberaktig otålighet löste han de båda springarne och förde dem, allt under det stallknektarne spelade och svuro, ut genom dörren. Derute var det tyst som i grafven; blott då och då hördes stegen af en patrull.

Med ett hopp satt Sven på ena hästen. Den andra förde han vid tygeln. En obeskrifligt glad känsla fick nu makt med honom; han var nära gifva den luft i en sång, men påminde sig lyckligtvis, att han var midt ibland fienderna.

Han skulle just sätta hälarne i springarens sidor, då en af stallknektarne af en ren händelse kom ut.

— Hvarthän? frågade han, då han såg de hvita hästarne skymta fram, inte behöfver du väl rida för att föra dem till brunnen; den är ju här straxt bredvid.

Under det stallknekten yttrade detta, hade Sven, som nu insåg att ögonblicken voro dyra, lossat sin långa pamp, den han bar under den fotsida polska

rocken, och när drängen var i beredskap att rycka till sig tyglarne, gaf han honom ett så kraftigt slag med svärdfästet midt i pannan, att han, utan att säga ett enda ord, sjönk till marken.

Hälarne trycktes våldsamt in i djurets sidor; det stegrade sig för ett par sekunder, men ilade derpå, följd af kamraten och styrd af Svens senstarka händer, bort genom lägret. Det blef en ridt, som han aldrig sedan glömde. Två soldater, som försökte att hejda honom, blefvo öfverridna, kulorna började susa omkring honom, men ingen träffade. Han red mot den yttersta lägerelden med full föresats att der slå sig igenom. Svärdet hvilade i hans högra hand, med den venstra höll han den lösa hästens tygel. Den vida polska rocken fladdrade vildt omkring honom; och vid det han satte öfver ett stenhinder flög stormhatten af hans hufvud. Regnet, som tilltagit i våldsamhet, piskade obarmhertigt hans nakna anlete, men ingenting kunde förmå honom att ett enda ögonblick stanna.

Från den yttersta lägerelden smattrade en salva emot honom, och den vida rocken genomborrades af flera kulor. Äfven kände han sjelf huru en sådan trängde in i hans venstra arm. Han släppte dock icke hästens tygel.

Polackarne hade ändtligen kommit till så pass mycken besinning, att de anstälde jagt efter den djerfve häströfvaren, men utan framgång. Drypande af svett och regn sprängde han in i det svenska lägret, der han förorsakade stor uppståndelse. Kung Karl, som blef uppmärksamgjord på bullret, skyndade ut och kom just lagom för att i sina egna armar mottaga sin käcke underofficer, då denne, medtagen af såret, störtade från hästen.

— Bravo, utropade Karl XII, der har jag min frändes hästar. Bär in den sjuke i mitt eget tält, Stor omsorg skall der egnas honom. Kalla genast hit den skickligaste fältskären. En sådan man som denne, fortfor han och pekade på Sven, som låg der blek och blödande, är väl värd den omsorgsfullaste skötsel, aldra helst som han från och med denna dag tillhör mina drabanter.

Pultava och Bender, se der namn, som måste väcka sorgsna tankar i hvarje svenskt hjerta. Men åter skulle ett annat, lika sorgligt, fogas dertill, nemligen Fredrikshall, der den unge hjeltekonungen, som afsatt en konung och skakat två andras troner, utandades sin sista suck. Freden följde visserligen derpå, men den tid, som derpå följde, var rik på olyckor af allehanda slag. Svenska folket bar dem dock på ett sätt, som gör det all möjlig heder.

I Jesper Mattssons stuga skulle stå ett bröllop. Den rike storbonden ville tvinga Karin att äkta den af henne afskydde Olle. Efter många strider, och sedan ett bud kommit att Sven stupat vid Pultava, gick ändtligen den unga flickan in på giftermålet. Men hvitare än hennes ansigte var denna dag, det kan näppeligen snön blifva, och oroligare häfde sig ännu aldrig en qvinnobarm än hennes.

— En fager brud får du, Olle, sade länsmannen, som också var med bland bröllopgästerna. Hade jag inte gumman min i lifvet, så . . . Ja, jag säger inte mera, hi, hi, hi!

I Olles tvungna skratt lästes tydligt den oro, som besjälade honom.

Ändtligen kom presten, och den heliga akten begynte. På hans fråga, om Olle ville hafva den unga flickan till sin äkta maka, svarade han naturligt-

vis *ja* med en sådan tillfredsställelse, att gästerna icke kunde underlåta att dra på munnen. Så kom turen till Karin. Hvad skulle hon svara? Hela hennes kropp skälfde, och fadren måste understödja henne, så att hon icke skulle falla. Men presten väntade otåligt på svaret. Karin öppnade läpparne, men icke ett ljud kom öfver dem. Så mycket kraftigare ljöd då i stället detta anrop från dörren:

— Säg nej, Karin. Du skall icke tillhöra någon annan än mig!

Det var Sven, som, iklädd sin drabantuniform, stod midt i rummet. Karin störtade i hans famn.

— Du lefver då, ropade hon och snyftade af glädje.

— Ja, jag lefver, och det ehuru den der, han pekade dervid på Olle, spridt ut att jag var död, för att komma åt dig. Jag fick höra alltsammans i Bogården och har ridit af alla krafter för att icke komma för sent. Och Gud vare lof, att jag kom i rättan tid! Fader Jesper, jag är nu fändrik vid kung Karls drabanter, Bogården är min, Karin håller jag ännu kär; det var blott genom en nedrig lögn, som hon tvangs att gå i brudstolen. Vill ni nu gifva mig henne!

Olle hade skamflat smugit bort och syntes icke till på länge. Den myndige länsmanen såg ut som ett lefvande frågetecken; han mindes alltför väl sin kullerbytta den qvällen, då Sven rymde sin väg. Men icke kunde han nu visa sig tvär mot en af kungens drabanter, som till på köpet var en rik man, ty Bogården var socknens största gård. Han sade för den skull, i det ett sällsamt leende spelade kring hans läppar:

— Det var tur det, herr fändrik, att ni kom, som ni gjorde; fader Jesper skall icke neka er Karins hand, det svarar jag för.

Det gjorde icke heller Jesper Mattsson, och i det ja, med hvilket Karin besvarade prestens fråga, om hon ville taga Sven Kruse, så hette den unge drabanten, till sin äkta man, låg hela hennes själ. Renare och klarare har kanske aldrig det betydelsefulla ordet klingat från en lycklig bruds läppar.

Sven Kruse blef sedermera landshöfding i Kalmar.

EN MANHAFTIG FRU.

BERÄTTELSE

AF

J. O. ÅBERG.

STOCKHOLM
F. C. ASKERBERGS FÖRLAG.

STOCKHOLM
ASSOCIATIONS-BOKTRYCKERIET
1887.

För en dag i början af oktober månad år 1670 var det en uppståndelse utan like på Vidtsköfle ståtliga herresäte, beläget omkring en och en half mil söder om Kristianstad. De manliga och qvinliga tjenarne sprungo »som yra höns» härs och tvärs och visste knappt hvad de skulle taga sig till; om något samtal händelsevis råkade komma i gång, blef det aldrig långvarigt, utan slutade vanligtvis med skakningar på hufvudet och detta snart sagdt stående uttryck:

— Ja, jag vill rakt inte vara i Börjes kläder, ty fru Brita lägger minsann inte fingrarne emellan, när det gäller att bestraffa en olydnad.

Då middagstimmen inföll, trädde fru Brita Barnekow, enka efter Kristian Barnekow, ut på stora trappan. Ett ovädersmoln låg öfver den höga pannan och ur de blågrå ögonen sköto skarpa blixtar af vrede, då hon lät dem hvila på den djupt bugande tjenaresharan.

Sedan hon en stund liksom njutit af att betrakta de förskräckta tjenarne, sade hon med en stämma, som ej tålde någon motsägelse:

— Barn, leden fram förbrytaren, att han i eder närvaro må undfå sitt rättvisa straff.

Några af de starkaste drängarne skyndade hals

En manhaftig fru.

öfver hufvud bort till en liten flygelbyggnad, för hvars dörr en grof träbom var lagd. De fingo dock vänta en stund innan den tjocke och ovige gårdsfogden hann fram med nycklarne.

Så snart dörren öppnades hördes inifrån byggnaden ett ilsket brummande läte, såsom från en björn, och straxt derpå visade sig i dörröppningen en starkt bygd medelålders karl. Det tofviga håret hängde vildt omkring hufvudet och i de små nötbruna ögonen glimmade det, som om det fanns en glödande eld inom hans bröst.

— Jaså I kommen nu för att hemta mig, utbrast Börje, under det han skrattade vildt och ryckte våldsamt på sina bakbundna armar. Väl att jag åtminstone en gång slipper ur detta hål, der jag frusit hela natten. Se här, pojkar, fortfor han och trädde ut, tagen mig nu. Jag vet att jag inte kan undkomma, men . . .

Börje hejdade sig i detsamma, liksom vore han rädd för att yppa någon hemlighet.

— Det är allt bäst att du faller till föga först som sist, inföll nu gårdsfogden. Fru Brita är inte att leka med i dag, ska' jag säga dig.

— Nej, det är hon visst inte, bedyrade ett par drängar, som, ehuru de aldrig kunnat förlikas med fången, nu likväl tyckte att det var synd om honom.

Börjes enda svar bestod i otydligt frammumlade meningar. Hans förut något lutande gestalt rätade upp sig ju närmare han kom trappan, och då han äntligen stod ansigte mot ansigte med den stränga fru Brita, kastade han trotsigt hufvudet tillbaka och blickade den högresta qvinnan utmanande i ögonen.

Detta trots kunde den stolta husmodern icke tåla. Darrande af vrede utropade hon:

— På knä, eländige syndare och bekänn ditt fell!
Men Börje bibehöll orörlig samma ställning som förut.

Med en våldsam ansträngning lyckades det fru Brita att något kufva sina häftiga känslor, och då hon ställde första frågan till Börje, var hon temligen lugn:

— Kan du neka till att du i går natt var med om det gräsliga öfvervåldet i Baragra by?

Börje teg en stund, derpå sporde han i sin ordning:

— Hvem har påstått det?

— Jag, svarade fru Brita.

Börje kunde icke längre uthärda fru Britas skarpa blickar, utan nedslog sina under det hans läppar rörde sig, antagligen till en förbannelse.

— Jag ser att du ej kan neka, fortfor den stränga husfrun med hög röst. Du har ej ännu glömt det vilda lefnadssätt du fört under salig kungens tid, då du tillhörde ett af de snapphaneband, som gjorde denna trakt osäker. Men jag skall nog veta att kufva ditt trotsiga mod och göra dig till en laglydig tjenare. Du skall veta att jag länge haft öfverseende med dig därför att du är en af mina bästa arbetare, men nu är mitt tålamod slut. Då min man var i polska kriget, lärde han sig ett förträffligt medel att tämja sådana naturer som din. För genast in honom i skjulet igen och låt honom »spänna polska bocken» *) tills i morgon, då hans dom skall fällas.

Och för att öfvertyga sig om att allt skulle gå riktigt tillväga, tågade fru Brita sjelf i spetsen för

*) Detta bestod uti att i liggande ställning bindas hårdt fast med ryggen mot en träbock, som hade refflad yta.

sina underhafvande ned till den förut omnämnda byggnaden. Först sedan hon sett att intet fusk blifvit bedrifvet, aflägsnade hon sig belåten, efter att dessförinnan hafva hållit en i den tidens stil ganska mustig straffpredikan för Börje.

Då midnatten inbröt, hörde den svärjande och gormande fången ett skrapande på yttersidan af de tunna bräder, af hvilka skjulet var uppfördt. Skrapandet fortfor och snart bändes en bräda loss.

Öfvertygad om att det var någon, som ville befria honom, sporde Börje med låg stämma:

— Hvem är det?

— Tyst, svarade rösten, fogden kommer snart hit för att hemta upp dig till tornrummet, men då måste du vara borta. Du kommer väl ihåg att du en gång i våras fredade mig, då jag var dömd till samma straff, som du nu undergår; därför vill jag nu hjälpa dig ut.

— Åh, det är du, Niklas, utbrast Börje. Men så skynda dig. Jag pinas förfärligt!

En stund derefter kröp Börje helskinnad ut genom hålet. Brädan sattes på sin plats igen, och när fogden en half timme derefter kom för att afhämta fången, var skjulet tomt. Fru Brita rusade sjelf yrvaken upp och mottog häpen och vred underrättelsen om Börjes flykt. Den skälfvande fogden kunde knappt stå på sina ben, så förskräckt var han, ty hans försumlighet var orsaken till att fången kommit undan.

Men till hans stora förvåning svarade endast fru Brita, sedan vreden något hunnit lägga sig:

— Låt honom löpa. Har han undgått min dom, skall han likväl icke kunna undfly Guds hämnande arm.

Från sitt utlopp i hafvet flyter Helgeån först åt sydvest och bildar tre fjerdedels mil från sin mynning den lilla vackra Yngsjön, från hvilken den sedan flyter åt norr och blandar sig slutligen med de småländska sjöarnes vatten.

Vestra stranden af Yngsjön var bevuxen med tät skog. Denna tillhörde Vidtsköfle egendom och var en af de största i denna trakt af Skåne, samt genomkorsades af vägar i alla riktningar. Dessa vägar voro strängt »tidsenliga», det vill säga, blott smala gångstigar, på hvilka endast gående och ridande kunde taga sig fram, och mången gång endast med svårighet.

Genom skogen lopp dock en någorlunda ordentlig väg fram till Vidtsköfle. Just der den drog sig ned mot Yngsjöns strand låg ett litet förfriskningsställe, som bar namn, heder och värdighet af Vidtsköfle krog. Förre egaren till herresätet hade uppbyggt det samma till skydd för de många resande, som passerade igenom denna skog, der det fordom varit omöjligt att få tak öfver hufvudet, då regn och oväder inträffade. Krogen förestods af en gammal knekt, som bevistat det så kallade Gustaf Horns krig i Skåne, under drottning Kristinas regering.

En eftermiddag ungefär fjorton dagar efter Börjes flykt från Vidtsköfle, stannade en tung vagn, dragen af två nästan uttröttade hästar, vid krogen. Krogvärden, gamle Jan, satte genast sitt träben i rörelse och stultade ut på den låga förstugubron, i tanke att det var en af de vanliga resenärerne, som behöfde en styrkdryck ur den bägare, han ännu hade kvar af bytet, som han tog vid anfallet på ett snapphaneläger i trakten af Malmö; men hur förvånad blef han icke då han såg att han misstagit sig.

Ur den tunga skramlande vagnen, som fastnat i smörjan på vägen, steg ingen mer och ingen mindre än fru Brita. Så godt sig göra lät skyndade Jan att hjälpa henne, och snart stod den gamla husfrun våt och pustande på förstugubron, der hon drog en djup suck af lättnad.

— Nå, gamle Jan, sade hon, sedan hon gifvit kusken befallning att spänna ifrån hästarne och fodra dem, hvad hörs det af för nytt?

— Ingenting, nådiga fru, svarade Jan.

— Jag är trött och behöfver hvila. Har du loftkammaren i ordning?

— Den står alltid för ers nåds räkning, svarade Jan. Ingen annan får ens titta in dit.

Medan den gamla frun njuter sin korta hvila, vilja vi här omtala en händelse, som på sätt och vis beredde henne ett ej så ovigtigt rum i både Sveriges och Danmarks historia, enkannerligen det sednare landets.

Fru Britas namn, såsom ogift, var Scheel, och hennes fader var danskt riksråd. Redan under hans lifstid ingick hon äktenskap med Kristian Barnekow, egare till Vidtsköfle. Då riksrådet Scheel dog år 1659, reste fru Brita öfver till Köpenhamn för att närvara vid hans begrafning. Enligt den tidens sed dracks grafölet efter en så förnäm man, flera dagar efter hvarandra.

Kort förut hade den danska adeln bifallit förslaget om det kungliga enväldets upphörande i landet. Under gästabudet förelades handlingen härom till underskrift och besegling. Mycket blef ock drucket, och hufvudena blefvo allt tyngre. Det viktiga papperet glömdes bort och försvann äfven så helt och hållet, att de bestörte herrarne ej mera kunde återfinna det.

Brita Barnekow hade nemligen passat på och i ett obehagligt ögonblick snappat bort det undertecknade papperet, hvilket sedermera förvarades på Vidtsköfle.

Ej förr än en lång tid efteråt fick danske konungen kunskap om hvar det fanns. Det var fru Britas sonson, general Barnekow, som hittat handlingen och förärat den åt Lovisa Ulrika, svenske konungen, Fredrik I:s gemål, hvadan det ej af honom kunde återlemnas till Danmark, ehuru dess konung i vederlag erbjöd Barnekow elefanterorden jemte ett visst antal af de yppersta hingstar, han egde. Detta vigtiga aktstycke, belysande Danmarks historia, finnes alltså i urskrift bland svenska regeringens handlingar, så framt det ej under detta århundrade förkommit.

Trött efter den långa färden på de svåra vägarne, insomnade slutligen fru Brita tryggt, emedan hon visste, att hon kunde fullt lita på gamle Jan, som blifvit tillsagd att väcka henne i skymningen.

I en liten koja några alnar ifrån krogen bodde Jans ende tjenare, och till honom gick fru Britas kusk, Anders, sedan han väl sett om de tröttkörda djuren.

Samtalet mellan de båda männen var i början mer än lofligt trögt, men sedan Peter, Jans dräng, bjudit kamraten på en mugg öl, och sjelf druckit en dylik, lossades tungbanden mer och mer.

— Är det sannt, att det finns röfvare här i skogen? frågade Anders och såg fundersam ut.

— Jo, jo, men, du, det är ej utan, han I inte hört det på herregården?

— Inte vet jag. Det är bara tre dagar sedan jag kom i tjänst der.

— Jo, min gosse, fortfor Peter och tog på sig

en viktig min, så förhåller det sig med den saken. Du har väl hört talas om rövare, som kallas snapphanar?

— Ja, far har talat om, att det fanns sådana i hans ungdom.

— Just så. Gamle Jan der inne, har nog jagat snapphanar, han, så att ingen här på orten känner den ohyran bättre än han. Jag har också... men tyst, var det inte någon, som gick der ute?

— Nej, det var bara fönsterluckorna, som gnisslade.

— Jo, jag ville säga, att det just är dylika snapphanar, som nu slagit sig tillsammans för att rövva och stjäla, och i går hörde jag att deras anförare är... men jag tror säkert att någon går utom knuten! Jag måste se efter så att det inte är de kanaljerna. De skulle nog inte ha något emot att lägga sig till med fru Britas hästar och vagn, ska' jag säga.

Med dessa ord reste sig Peter och gick mot dörren, följd af Anders, i hvilkens anlete oron öfver hästarnes öde tydligt afspeglade sig.

Men innan de hunno dörren, öppnades denna och tvenne genomvåta vandringsmän trädde in. Vid anblicken af den sprakande brasan utropade den längste:

— Hvad det ska' smaka att få värma sig! Och Och se der står ju en ölstånka! Kan man få sådant?...

— Så dum du är? afbröt den andre. Känner du inte igen dig? Vi ä' ju vid Vidtsköfle krog, der vi för ett år sedan blefvo så väl förplägade af den gamle knekten med träbenet. Hör på, din lufver, fortfor han och nöp Peter skälmaktigt i armen. Här

är pengar, gå nu efter öl åt oss för dem, och tag så mycket att äfven I fån ert lystnäte. Ser ni, vi ä' två hungriga och törstiga gesäller, som . . .

— Hvarthän ämnen I er? afbröt Peter och betraktade icke utan misstroende de främmande.

— Till Kristianstad, svarade den längste. Vi ha arbetat förr hos mäster Jörgen klensmed och han ska' nog ta emot oss ännu en gång.

— Mäster Jörgen, utbrast Peter, honom känner jag nog. Han har varit svårt sjuk på eftersommaren.

— Hå! Har han det, mumlade den andre gesällen och gjorde sitt utseende så deltagande som möjligt. Hoppas dock att han är bättre nu.

— Jaha, svarade Anders, som hittills tegat, det är han. Sista dagen jag var inne i sta'n såg jag honom.

Peter gick nu efter öl. Gamle Jan följde sjelf med till kojan för att taga betalt och förhöra främlingarne. Sedan detta var gjordt och han, såsom han sade, funnit dem vara ärliga gesäller, drack han dem till, i det han försonande sade:

— Jaha, tag inte illa upp att jag förhört er så här, men det finns mycket löst pack i skogen den här tiden, och jag vill för ingen del att fru Brita, som hvilar i loftkammaren, skall störas på något sätt.

Med dessa ord aflägsnade han sig utan att märka de blickar af hemligt förstånd och kufvad glädje, som de båda gesällerna gånvo hvarandra.

Ölstänkorna började nu att flitigt fyllas och tömmas. De båda gesällerna hade godt om penningar och ännu en gång måste Peter in efter mera öl, till stor glädje för Jan, som på gamla dagar var mera mån om styfvern än då han gick på krigsstråt. Gesällerna blefvo mera uppslupna allt eftersom de för-

tärde öl, och när samtalsämne höll på att tryta, undfågnade de Anders och Peter med glada visor och historier från sitt kringstrykande lif.

Värmen, i förening med det myckna ölet, började att efter hand göra de båda tjenarne tunga i hufvudet. Först nickade Peter till och så Anders.

— Ah, hvad nu då! ropade den ene gesällen, tålen I inte ett stop öl! Det var skam! Det är ingen karl, som inte kan dricka ur minst en kanna. Så här ska' ni göra. Skål!

Med dessa ord satte han den påfyllda stånkan till läpparne och drack den i botten utan att taga den ifrån munnen.

Visorna och de tokroliga historierna, men aldra mest det fraggande ölet hade helt och hållet förändrat de båda tjenarnes sinnelag. Den blyge Anders såg utmanande på främlingarne, och den lika så tillbakadragne Peter utropade morskt:

— Det der ska' du inte säga om en gång till! Tror du kanske inte, att vi ä' karlar, vi! Hva'sa'?

Och med dessa ord satte också han stånkan för munnen och tog ej bort den, förrän han såg dess botten. Anders, som ej heller ville skämmas, fortfor på samma sätt med sin. Men från den stunden började också ruset att på allvar få magt med dem. Peter ville nödvändigt lära sig en af de roliga visor, som den längste gesällen sjungit, och ehuru han icke kunde taga en enda ren ton, sprang han dock upp och började att tralla och fäkta med armarne.

— Än en klunk, så går det bra, utbrast gesällen. Se här är stånkan. Skål, präktiga pojkar! När I kommen till sta'n, så helsen på hos mästern Jörgen, ty der skolen I träffa oss! Skål!

Och alla fyra stänkorna sammanstöttes. Nu var

det först slut med Peter. Då han ännu en gång skulle härma den sjungande gesällen, störtade han på hufvudet ned bredvid spiseln.

— Slog du dej, stammade Anders och lutade sig ned för att hjälpa upp kamraten. Jag ska' . . .

Längre kom han icke, ty som tyngdpunkten nu låg i hans hufvud, så föll han raklång ned bredvid kamraten.

I samma ögonblick hördes rop utifrån:

— Anders! Anders! Spänn för!

— Nu gäller det, mumlade den längste gesällen. Blif kvar här du så att gubben Jan inte misstänker något. Men när jag kört, så smyger du ut och skyndar dig till kulan, förstår du!

Gubben Jan stod just i begrepp att gå ned till kojan, då han såg en gestalt skyndsamt ila derifrån och till det skjul, der hästarne stodo.

Att det inte kunde vara någon annan än Anders, föll gubben aldrig in att tro. Han ropade därför:

— Ja, skynda dig, du, annars kommer fru Britas piska att ligga efter din rygg!

Hade gubben Jan kunnat höra de meningar, som den falske Anders frammumlade, skulle han nog varit lagom morsk af sig.

— Det är ovanligt mörkt i qväll, gamle Jan, utbrast fru Brita och stack ut hufvudet genom förstugudörren just som vagnen körde fram.

— Ja, nådiga fru, svarade Jan och visade en bekymrad min, och så regnar det till på köpet rätt dugtigt. Om jag finge råda, så skulle ers nåd stanna här öfver natten.

Den falske kusken mumlade en förbannelse tyst

för sig sjelf och önskade det gamla träbenet allt möjligt ondt.

— Tala inte derom, svarade fru Brita med bestämdhet. Jag måste till Vidtsköfle i qväll, om jag också skall krypa dit. Hur tror du att det annars kan bli ordning och skick der, om jag ej är närvarande!

— Men, nådiga fru, vågade Jan invända, det otäcka vädret, och . . .

— Asch, se så! Kommer du nu igen med ditt evinnerliga pjunk. Du, en gammal krigsman, rädas för väder och vind! Adjö, med dig, Jan! Jag måste hem för att låta ett par kanaljer spänna polska igen. Den siste, som gjorde det, var den skurken Börje och . . .

Den häftiga blåsten förtog här alldeles ljudet af fru Britas ord, då hon nu med raska steg närmade sig vagnen och steg upp i dess baksäte. Ett par minuter derefter rullade vagnen skramlande bort, och gamle Jan stultade åter in i krogen under det han mumlade för sig sjelf:

— Duktig qvinna. Mätte bara ingen olycka hända henne!

Vagnen hade en god stund rullat fram på den knaggliga vägen, då fru Brita med ens spratt till.

— Hvad vill detta säga, tänkte hon, har vinden kunnat vända sig medan jag sof. När jag kom till krogen, hade jag den i ansigtet, och nu har jag den på ryggen. Ah, der står ju halta Annas stuga och den ligger åt norr. Det är bestämdt på tok, jag måste se efter.

Utan att kusken märkte det, lutade hon sig nu så långt framåt hon kunde och märkte till sin bestörtning, att det icke var Anders, som körde för

henne. Den nye kusken var mycket mera bredaxlad, det såg hon.

Hvad skulle hon nu göra? Om hon ropat på hjälp, skulle hon ofelbart blifvit mördad, ty hon insåg nu att hon fallit i röfvarehänder. Detta blef ännu mera klart för henne, då hon märkte att vagnen svängde in på en avväg.

I dylika ögonblick äro goda råd dyra, om någon lemnar sådana, men alldenstund det nu icke fanns någon, som kunde tjena fru Brita dermed, måste hon sjelf finna på något.

Den smala vägen blef allt mer och mer knagglig och slutligen kunde hästarne ej komma fram fortare än i gående. Att kusken fortfarande teg, stärkte fru Brita ännu mera i hennes misstankar, ty hade det varit Anders och han hade kört orätt väg, skulle han åtminstone ha meddelat sig med sin matmoder. Det entoniga och dystra suset i de högstammiga, halfnakna träden, gjorde också att fru Brita började känna sig ovanligt hemsk till mods.

Men plötsligt fingo hennes ögon en högre glans, ty i ett nu hade hon funnit ett medel att befria sig från sitt farliga sällskap.

— En röfvare mindre gör alltid något till, tänkte hon, böjde sig varsamt ned och löste upp sitt flere hvarf om benet lindade strumpeband.

Då hon lika varsamt reste sig upp igen, hörde hon den falske kusken mumla ett par eder mellan tänderna. Och då hon af rösten ytterligare stärktes i sin förmodan, att hon vore utsatt för ett illasinnadt uppsåt, vecklade hon utan betänkande sakta upp strumpebandet, böjde sig framåt och kastade det hastigt öfver kuskens hufvud. Af alla krafter drog hon derefter till; ett stönande läte hördes, och efter

ett par sprattlingar föll den strypte tungt till sidan ur vagnen och ned på marken.

Fru Brita fattade genast tömmarne, lyckades att efter mycket bråk vända vagnen om och körde raskt tillbaka till krogen, der hon fann den bekymrade Jan i farten med att ruska upp Anders och Peter. Hon låg den natten qvar i loftkammaren, och då andra morgonen de från Vidtsköfle efterskickade drängarne anlände dit, följde hon sjelf med till den plats, der hon gjort sig af med den farlige kusken.

Han låg ännu qvar, och då förklädnaden togs bort, igenkände alla den förrymde Börje.

Ångerfull och halfgråtande lofvade Anders att aldrig mera dricka så mycket öl med obekanta personer. Detsamma gjorde också Peter.

Börjes döda kropp hängdes upp i det träd, under hvilket han låg, och då fru Brita lemnade platsen, sade hon enskildt till gamle Jan:

— Nog är det svårt när människan dricker sig redlös, ty då kunna stora olyckor timma, men nu har motsatsen inträffat. Jag sade ju, att Guds hämnande arm skulle träffa den trotsige.

Fru Brita Barnekow dog år 1699 med det vitsordet, att hon visserligen varit en sträng, mången gång alltför hårdhänt husmoder; men att hon förfarit med omutlig rättvisa, detta kunde ingen förneka.

Historien om fru Brita och hennes strumpeband omtalades sedermera i flere slägtled efter hvarandra, och alla sade att hon varit en ovanligt dugtig qvinna.

Till sistlidne Jul har utkommit:
Prinsen och Tiggargossen.

En berättelse af *Mark Twain* för unga personer af alla åldrar. Med 85 illustrationer.

Öfversättning från engelska originalet »The Prince and The Paupers.» Vackert inbunden i engelskt clothband. Pris 4: 25.

Ur en längre recension i N. D. A. anföra vi följande omdöme:

»Prinsen och tiggargossen är historien om Edvard Tudor, prins af Wales, som en gång på lek byter drägt med den fattige Tom Canty, en lek, som prinsen snart får bittert ångra, då han, kommen utom det kungliga palatset, icke mer kan komma in, därför att alla i honom se tiggargossen Canty, hvars stolta försäkran, att han är prins af Wales, endast betraktas som en förvirrad hjernas hugskott. Och tiggargossen, som, med ens lyftad till kunglighetens härlighet och glans, förskräckes öfver sin höghet och öfver etikettens maktspråk, kan icke få komma tillbaka igen till sitt ringa lif, därför att allt hans tal om det elände han lemnat och vill återvända till samt hans obekantskap med de förhållanden, i hvilka slumpen hastigt kastat honom, betraktas äfven det som anfall af ett plötsligt vansinne. Mark Twain har mycket omsorgsfullt skildrat den stackars Toms öfvergång från fattig tiggargosse till en äfven till sinnet och laterna konungslig varelse, äfvensom hans bild af prinsen, som midt bland de äfventyrare af olika kaliber, bland hvilka han kastas omkring, ändå alltid bibehåller sin konungsliga värdighet och hållning, är af slående konsekvens. Om man dertill lägger, att berättelsen, som spelar under Henrik VIII:s i England och hans son Edvard VI:s regering, i vissa detaljer troget följer den tidens krönikor och sålunda äfven har kulturhistoriskt värde, så torde det vara sagdt tillräckligt för att bevisa, att ungdomen här har för sig en i flera afseenden god förströelseläsning.

Arbetet är rikligen försedt med illustrationer. Icke mindre än 85 sådana finnas. De äro, särskildt hvad angår de två små hufvudpersonernas, den falske och den rätta tronarfvingens gestalter, fint utarbetade och lära äfven vara de samma, som förekomma i originalupplagan, hvars klichéer förläggaren inköpt.»

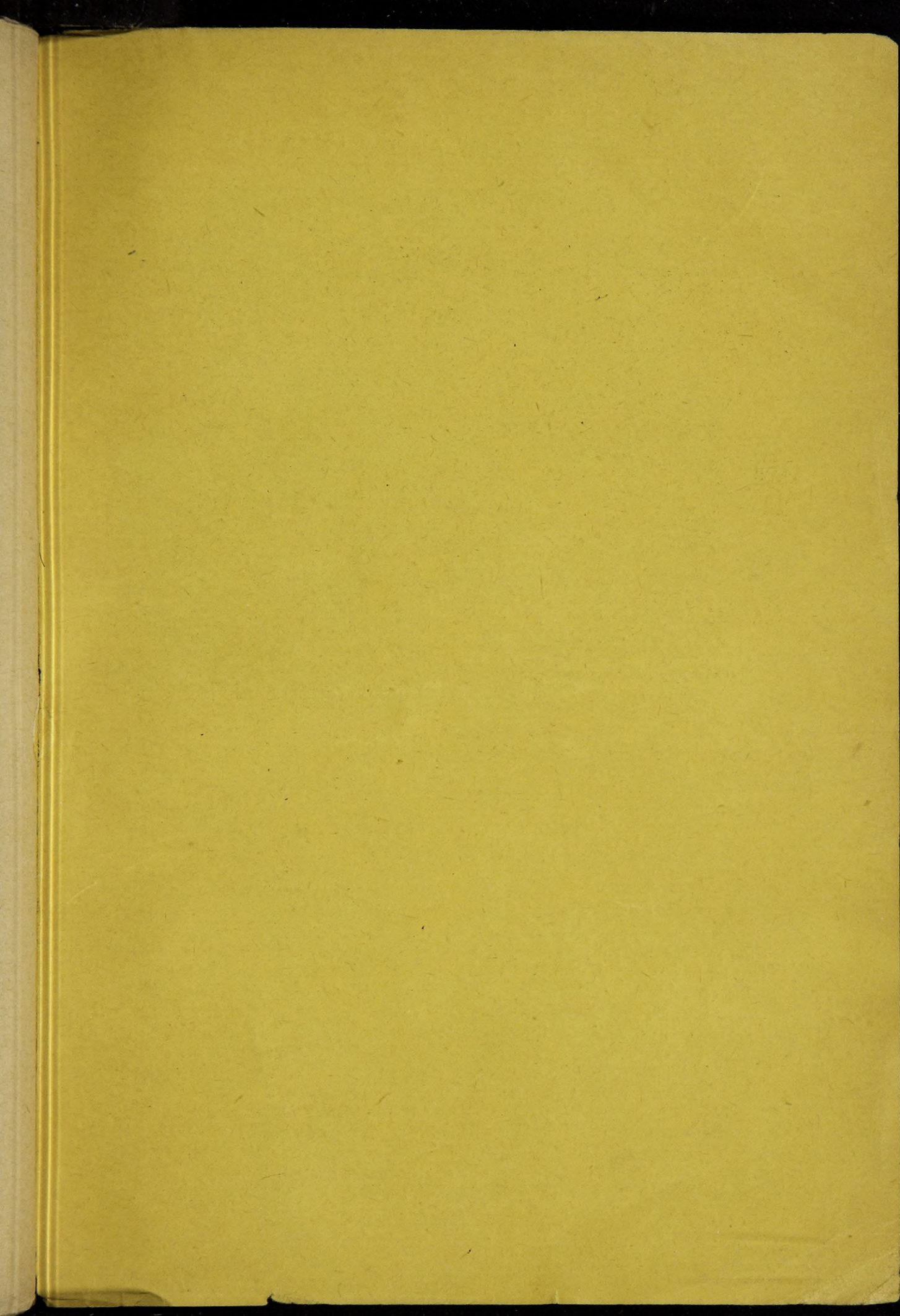
Om samma arbete yttrar A. B. den 31 Okt. 1885:

— — — — — Man behöfver ej läsa mer än några kapitel för att finna, att denna enkla och i älskvärdaste mening lärorika saga i sannaste mening motsvarar titelbladets löfte att vara en berättelse »för unga personer af alla åldrar».

»Prinsen och tiggargossen» är en saga, berättad i enkel, gammaldags stil, och den utgör samtidigt en sann och träffande satir. Tiggargossen kommer tillsammans med prinsen, hvilken bjuder honom upp till sig. Der byta de båda gossarna kläder och för drägens skull blir prinsen jagad från slottet och får i armodets kläder pröfva på armodets lif, medan tiggargossen helsas som Englands borne furste och trots sin gensägelse är nära att hyllas som kung, när äntligen den rätte prinsen kommer tillbaka och förhållandet uppdragas.

Detta är i all korthet fabeln, hvilken ger förf. anledning att skildra flere roande och invecklade situationer. Boken är än allvarlig, än humoristisk, alltid älskvärd.

Boken erbjuder en god och helsosam läsning, och de i texten inströdda illustrationerna äro långt öfverlägsna, hvad man i vanliga fall brukar träffa i böcker af detta slag.

Till salu i alla boklädor:
Catharina Månsdotter. Historisk⁹ roman af *Wilhelmina*. Två
 delar. Pris 6 kr.

Då detta arbete första gången utkom, emottogs detsamma af allmänheten med mycken välvilja. Dertill torde samverkande hafva bidragit, icke allenast författarinnans väl utförda skildring af den tid och de historiska förhållanden hon förelagt sig att i romantiserad form framställa för sina läsare, utan äfven, och detta kanske icke minst, den poetiska uppfattning folkandan sjelf skapat sig om denna otroliga, och dock historiskt verkliga företeelse, af en norrländsk soldatdotters upphöjande till drottning på Sveriges tron. — Det förhållandet, att Catharina Månsdotter uppsteg till denna plats, den högsta en qvinna kan nå, icke genom intriger eller politiska kabaler utan genom sin ovanliga skönhet, men isynnerhet genom sin upphöjda hjertats renhet och godhet, hvarigenom hon blef icke endast den olycklige Erik XIV:s gemål, utan äfven hans *goda* engel, (onda hade han, som vi veta, många) berättigar äfven till en sådan uppfattning. Det var antagligen dessa sistnämnde hennes egenskaper, som gjorde att den eljest, enligt krönikorna ganska lätt sinnige Erik XIV, så innerligt fästade sig vid Catharina Månsdotter, att hon sedermera blef uteslutande föremålet för hans kärlek; den enda till hvilken den misstänksamme regenten hade verkligt förtroende och till hvilken han alltid flydde undan sina lidelsers stormar och de politiska bekymmer och faror, som så ofta omhvärfde honom. Catharina Månsdotter var antagligen äfven en, om ock medelbar orsak till Erik XIV:s störtande, ty konungens bröder och den högre adeln ansågo sig i hög grad kränkta genom detta giftermål; men icke heller detta kunde rubba det kärleksfulla förhållandet mellan de kungliga makarne.